

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT**
Masarykova cesta 16, 1000 Ljubljana
Gp.mizs@gov.si

Številka: 0070-132/2013

Ljubljana, 18. aprila 2014

EVA 2013-3330-00156

GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE
Gp.gs@gov.si

ZADEVA: Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju – redni postopek (EVA 2013-3330-00156) – predlog za obravnavo

1. Predlog sklepov vlade:

Na podlagi drugega odstavka 2. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13 in 47/13-ZDU-1G) je Vlada Republike Slovenije na ... seji pod točko ... dne sprejela

S K L E P

Vlada Republike Slovenije je določila besedilo predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju - redni postopek (EVA 2012-3330-0112) in ga posreduje Državnemu zboru Republike Slovenije.

Vlada Republike Slovenije
Tanja Šarabon
GENERALNA SEKRETARKA

Priloga:
Predlog zakona

2. Predlog za obravnavo predloga zakona po nujnem ali skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:

/

3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:

Aljuš Pertinač, državni sekretar
Elvira Šušmelj, direktorica Direktorata za srednje in višje šolstvo ter izobraževanje odraslih
dr. Slavica Černoša, vodja Sektorja za srednje šolstvo
Boštjan Rozman Zgonc, vodja Sektorja za višje šolstvo in izobraževanje odraslih

3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:

/

4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:		
dr. Jernej Pikalo, minister Aljuš Pertinač, državni sekretar Elvira Šušmelj, direktorica Direktorata za srednje in višje šolstvo ter izobraževanje odraslih		
5. Kratek povzetek gradiva:		
S to novelo se predlagajo dopolnitve oziroma popravki veljavnega zakona zaradi usklajevanja s Strategijo Evropa 2020, Strateškim okvirom za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju (ET 2020), sklepi, priporočili in smernicami Sveta EU, priporočili OECD ter z drugimi zakoni. Posamezni vzgojno izobraževalni zavodi izvajajo gimnazijske programe in izobraževalne programe poklicnega in strokovnega izobraževanja. Zakona, ki urejata ti dve vrsti izobraževanja (Zakon o gimnazijah in Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju) pa sta v nekaterih primerih vsebinsko in tudi terminološko, neusklajena. Seveda pa je potrebno usklajevanje tudi z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 58/11). V noveli tega zakona se na novo ureja vprašanje statusa dijaka in udeleženca izobraževanja odraslih. Pravice iz statusa dijaka se omejujejo na čas trajanja izobraževalnega programa podaljšanega za največ 1 šolsko leto. Ureja se tudi status dijakov v vzporednem izobraževanju, za katere bodo morale šole pripraviti enoten osebni izobraževalni načrt. Novela daje podlago za vzpostavitev sistema izobraževanja po istemu vajeništvu, pravice in obveznosti vajenca, ki izhajajo iz delovnega razmerja vajenca, pa bo uredil zakon, ki ureja delovna razmerja. V tej noveli in noveli Zakona o gimnazijah se enotno uredijo pravice dijakov s posebnimi potrebami in nadarjenih dijakov ter naloge šole v zvezi s tem. Tujci, ki plačujejo davke in prispevke v Republiki Sloveniji, imajo enake pravice do izobraževanja kot državljani EU. V zadnjem času narašča število tistih dijakov s posebnimi potrebami, ki dobijo odločbo z usmeritvijo ob koncu osnovne šole in se vpišejo v srednje strokovno izobraževanje prednostno, tudi v primeru omejitve vpisa (na primer v srednjo zdravstveno šolo). Predlagano je, da prednostna obravnava velja, če dijak dosega vsaj 90% točk, ki so potrebne za vpis. Spreminjajo se pogoji za vpis v izobraževanje v poklicnem tečaju. Poklicni tečaj je namenjen samo dijaku, ki so končali gimnazijo, ne pa tistim, ki so končali srednje strokovno izobraževanje in se želijo prekvalificirati. Ureja tudi pravice in dolžnosti dijakov ter bivanje v dijaškem domu. Novela tudi nekoliko natančneje opredeljuje: vzporedno izobraževanje, pogojni vpis, preizkus nadarjenosti, način dela z nadarjenimi ter upošteva vrednotenje predhodno pridobljenega znanja na srednješolski ravni. Novela ne daje podlage za dodatne finančne obveznosti, temveč natančneje definira obstoječe in jih racionalizira.		
6. Presoja posledic za:		
a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	NE
b)	usklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	NE
c)	administrativne posledice	NE
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	NE
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki	NE
e)	socialno področje	NE
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: – nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja – razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna – razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij	NE
7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR: (Samo če izberete DA pod točko 6.a.)		

I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov državnega proračuna	/	/	/	/
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) obveznosti za druga javnofinančna sredstva				
II. Finančne posledice za državni proračun				
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:				
Novi prihodki		Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1	
SKUPAJ				
OBRAZLOŽITEV: /				
7.b Predstavitev ocene finančnih posledic pod 40.000 EUR: Novela zakona neposredno ne bo imela finančnih posledic za državni proračun in tudi ne vpliva na druga javno finančna				

sredstva.	
8. Predstavitev sodelovanja javnosti:	
Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja:	DA/NE
9. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:	DA
10. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:	DA
dr. Jernej Pikalo MINISTER	

Priloga I: predlog zakona

ZAKON
O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O POKLICNEM IN STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU - REDNI
POSTOPEK

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

Današnje srednje poklicno in strokovno izobraževanje je bilo osnovano na ciljih Bele knjige o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji iz leta 1995 (v nadaljevanju: Bela knjiga 1995). Po letu 1996, ko je bil sprejet v paketu šolske zakonodaje tudi Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, so nastajali izobraževalni programi za pridobitev nižje poklicne izobrazbe (2,5 let), za pridobitev srednje poklicne izobrazbe (3 leta), srednje strokovne izobrazbe (4 leta), izobraževalni programi za poklicno-tehniško izobraževanje (+2), in poklicni tečajji (1 leto) za pridobitev srednje strokovne izobrazbe za gimnazijce. Novost so bili tudi izobraževalni programi za pridobitev višje strokovne izobrazbe, ki jih uvrščamo v terciarno (visokošolsko) izobraževanje. Uvedeno je bilo tudi pridobivanje srednje strokovne izobrazbe z mojstrskim, delovodskim oziroma poslovodskim izpitom. Programske rešitve so sledile izhodiščem, ki jih je na predlog kurikularnih komisij in nacionalnega kurikularnega sveta sprejel pristojni strokovni svet.

Evalvacija programskih rešitev, ki je potekala v okviru evropskega projekta PHARE MOCCA je pokazala, da se mnoga načela iz Bele knjige 1995 niso uresničila dovolj dosledno, programske rešitve pa so vse preveč sledile že poznanim in uveljavljenim vzorcem iz preteklosti: ohranili smo tradicionalno delitev izobraževalnih programov in vsebinskih sklopov, iz katerih je sestavljen posamezen izobraževalni program, na splošno izobraževalni del, strokovno teoretični del in na praktično izobraževanje, kar se kaže v strukturi programov (A-splošnoizobraževalni predmeti, B-strokovno-teoretični predmeti, C-praktično izobraževanje v šoli, Č-praktično izobraževanje pri delodajalcu, D-interesne dejavnosti). Poskušali smo uvesti ti. dualno in šolsko obliko izobraževalnih programov za isti naziv poklicne izobrazbe, vendar se je uvajanje dualne oblike v Sloveniji izkazalo kot neustrezno, zato je bila opuščena.

Skladno s 24. smernico znotraj druge prednostne naloge Lizbonske strategije se je Republika Slovenija obvezala h gradnji nacionalne kvalifikacijske strukture po panogah in dejavnostih in h gradnji nacionalnega kvalifikacijskega okvira. Na teh podlagah in na podlagi opravljenih evalvacij in pripravljenih *Izhodišč* je bila v letih 2007 in 2008 izvedena celovita prenova izobraževalnih programov na vseh ravneh od nižjega do višjega izobraževanja. Nova *Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja* so prinesla pomembne spremembe: povezovanje splošnega, strokovno teoretičnega in praktičnega znanja, bolj poudarjajo pomen praktičnega usposabljanja z delom, uvajajo model odprtega kurikula tako, da prepuščajo 20 % programskega prostora šolam, da ga zapolnijo v dogovoru s socialnimi partnerji v lokalnem okolju. Na novo vzpostavljajo odnos med izobraževalnim programom in poklicnim standardom tako, da predlagajo širše zasnovane izobraževalne programe, ki obsegajo izobraževanje za več sorodnih poklicnih standardov oziroma za področje dela. Sestavo izobraževalnih programov za več poklicnih standardov rešujejo z modularnostjo: če program pripravljamo za več poklicnih standardov, se mora notranje členiti na module. Strokovni moduli nadomeščajo strokovno-teoretične predmete, več strokovnih modulov pa usposablja za poklicno kvalifikacijo. Usposobljenost za poklicno kvalifikacijo se sicer dokazuje bodisi z zaključnim izpitom, opravljenim po uspešnem zaključku izobraževalnega programa, bodisi s potrdilom o uspešnem preverjanju nacionalne poklicne kvalifikacije.

Primerjalne analize sistemov poklicnega in strokovnega izobraževanja v 25-ih evropskih državah kažejo na to, da je povsod prisoten trend krepitve povezovanja poklicnega in strokovnega izobraževanja s trgom dela, da je prisoten trend izboljševanja povezav med različnimi izobraževalnimi potmi (splošno – poklicno, odrasli – mladi) in da države posodablajo sisteme kvalifikacij v smeri medsebojnega prilagajanja kvalifikacijskih okvirov, poenostavljanja kvalifikacijskih struktur, ustvarjanja enakopravnosti med poklicnimi in akademskimi kompetencami.

Vendar pa se države razlikujejo po tem, kako členjen sistem imajo znotraj teh okvirov. Nemčija in Avstrija imata 2 tipa splošnega izobraževanja (poklicna gimnazija in splošna gimnazija), Finska in Francija pa zgolj 1 tip (splošna gimnazija). Na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja delujeta na Finskem 2 tipa poklicnega

izobraževanja (šolska in vajeniška oblika), v Franciji, Avstriji in Nemčiji pa 3 tipi poklicnega izobraževanja (šolska in vajeniška oblika, ki pripravljata za vstop na trg dela in šolska oblika, ki pripravlja za vstop v terciarno izobraževanje). V Sloveniji se glede na 2 tipa splošnega izobraževanja lahko primerjamo z Avstrijo in Nemčijo, glede tipov poklicnega in strokovnega izobraževanja pa gre za razliko, saj se vajeništvo v Sloveniji ni uveljavilo (v šol. letu 2009/2010 smo imeli zgolj 56 vpisanih vajencev).

V Sloveniji imamo več vrst izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja. (1) Nižje poklicno (NPI), ki traja praviloma dve leti in se zaključi z zaključnim izpitom, ki vsebuje izdelek oz. storitev in zagovor; (2) srednje poklicno izobraževanje (SPI), ki traja praviloma tri leta in se zaključi z zaključnim izpitom, ki vsebuje izpit iz slovenščine in izdelek oz. storitev in zagovor; in (3) srednje strokovno izobraževanje (SSI), ki traja praviloma štiri leta in se zaključi s poklicno maturo, ki vsebuje štiri enote: (a) slovenščina oz. materin jezik, (b) temeljni strokovno-teoretični predmet, (c) matematika ali tuj jezik, (d) preizkus praktične usposobljenosti za delo v stroki. Poleg tega imamo dodatno (4) dvoletno poklicno-tehniško izobraževanje (PTI), ki omogoča tistim z zaključnim izpitom v srednjem poklicnem izobraževanju pridobitev srednje strokovne izobrazbe. Poklicno-tehniško izobraževanje se zaključi s poklicno maturo, ki je enaka kot pri zaključku srednjega strokovnega izobraževanja. Poleg omenjenega imamo tudi enoletni *poklicni tečaj* za pridobitev poklicne mature, ki je predvsem v funkciji prekvalifikacije za pridobitev poklica.

Praktično izobraževanje. Za nižje in srednje poklicno izobraževanje se praktično izobraževanje izvaja v šoli in pri delodajalcu. Za srednje strokovno izobraževanje se praktično izobraževanje izvaja v šoli, če je določeno s programom, pa tudi pri delodajalcu. Pri delodajalcu se v srednjem poklicnem izobraževanju izvaja najmanj 24 tednov praktičnega izobraževanja, v srednjem strokovnem izobraževanju pa najmanj 4 tedne. Praktično izobraževanje v šoli se v srednjem poklicnem izobraževanju izvaja najmanj 20 tednov (650 ur), v srednjem strokovnem izobraževanju pa najmanj 19 tednov (620 ur).

Zaključek šolanja. Z opravljenim *zaključnim izpitom* v programih nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja se pridobi poklicno usposobljenost za neposredni vstop na trg dela. Zaključni izpit v programih nižjega poklicnega izobraževanja omogoča tudi vstop v tri ali štiriletno srednje izobraževanje, zaključni izpit v programih srednjega poklicnega izobraževanja pa vstop v dvoletno poklicno-tehniško izobraževanje. Za izvedbo zaključnega izpita so imenovani naslednji organi: Državna komisija za zaključni izpit, šolska komisija za zaključni izpit in šolske izpitne komisije za zaključni izpit. Državna izpitna komisija za zaključni izpit koordinira, usklajuje in spremlja pripravo in izvedbo zaključnega izpita. Šolska komisija za zaključni izpit in šolske izpitne komisije za zaključni izpit pripravljajo in izvajajo zaključni izpit. Izdelek oz. storitev in zagovor ocenjuje šolska izpitna komisija, prisoten pa je lahko tudi predstavnik delodajalcev. Eksternost pri zaključnem izpitu torej ni v celoti zagotovljena. S slovenščino oz. materinim jezikom preverjamo splošne kompetence (samo programi SPI), z zaključnim delom, ki se opravlja kot izdelek oziroma storitev z zagovorom, pa poklicne kompetence. V tem smislu je zaključni izpit namenjen preverjanju poklicne usposobljenosti kandidata.

Z opravljenjo *poklicno maturo* v programih srednjega strokovnega izobraževanja in poklicno-tehniškega izobraževanja se pridobi poklicna usposobljenost in možnost vstopa v višješolske in visokošolske strokovne programe. Ob opravljanju poklicne mature je možno opravljati tudi dodatni (splošno) maturitetni predmet, kar omogoča vstop v univerzitetne programe. Eksternost na poklicni maturi je delno zagotovljena. Za izvedbo poklicne mature so imenovani naslednji organi: Državna komisija za poklicno maturo, Državne predmetne komisije za poklicno maturo in Šolske maturitetne komisije za poklicno maturo. Prvo enoto (slovenščina oz. materin jezik) in tretjo enoto (matematika ali tuj jezik) pripravijo Državne predmetne komisije za poklicno maturo in sta na nacionalnem nivoju enaki za vse. Drugo enoto (temeljni strokovno-teoretični predmet) in četrto enoto (preizkus praktične usposobljenosti za delo v stroki) pripravijo Šolske maturitetne komisije za poklicno maturo (po navodilih Centra RS za poklicno izobraževanje). S prvo in tretjo enoto se preverja splošne kompetence, z drugo in četrto pa poklicno usposobljenost.

Demografska gibanja in manjšanje vpisanih dijakov v programe

Krčenje obsega generacij, ki se vpisujejo v srednje šole, pomembno vpliva na vpis oziroma na zasedenost šolskih kapacitet. Kot je razvidno iz podatkov v tabeli 2, je to v preteklem desetletju in več še zlasti vplivalo na vpis v programe poklicnega in strokovnega izobraževanja. Sistem je bil v preteklosti naravnán na večjo populacijo, ki je leta 1980 štela skoraj 30 tisoč srednješolcev, do leta 1995 se je zelo zmanjšala in se je celo naslednje desetletje gibala med 16 in 19 tisoč. Zaradi krčenja generacij se število dijakov, vpisanih v srednješolske programe, zmanjšuje, nasprotno pa torej velja za delež vpisane populacije. Delež učencev, ki izpolnjujejo osnovnošolsko obveznost ali

uspešno končajo osnovno šolo ter se v istem letu odločijo za nadaljnje šolanje v srednjih šolah, se je od leta 1990/91 do leta 1995/96 povečal za dobrih 5 odstotkov, in sicer iz 88,07 % na 93,31 %. Trend visokega deleža mladih, ki nadaljujejo izobraževanje v srednjih šolah, se je nadaljeval tudi od leta 1997/98 do 2005/06, ko se je delež 15-letnikov, vključenih v izobraževanje, gibal med 95 % in 99 %. Delež vpisanih dijakov med prebivalstvom v starostni skupini od 15 do 19 let se je od šolskega leta 2000/2001, ko je bilo vpisanih 76,7 % dijakov te starosti, osem let pozneje v šolskem letu 2008/2009 povečal na 80,2 %.

V štirih ključnih programih je v letih od 1998/99 do 2010/11 prišlo do absolutnega in (z izjemo gimnazijskih programov) relativnega zmanjšanja vpisanih dijakov. Najbolj drastično je ta trend opazen pri dvoletnih programih NPI (71,03 %) in podobno tudi pri triletnih programih SPI (60,32 %). Tudi v štiriletnih programih SSI je v tem obdobju prišlo do zmanjšanja deleža vpisane srednješolske populacije, vendar je upad v primerjavi s prejšnjima dvema poklicnima programoma manjši (19,39 %). Štiriletni strokovni programi, ki se zaključijo s poklicno maturo in ki z opravljenim petim predmetom iz splošne mature omogočajo tudi vpis na določene univerzitetne programe, so bili za dijake bolj privlačni kot poklicni programi. Še bolj privlačni od štiriletnih strokovnih izobraževalnih programov pa so bili štiriletni gimnazijski programi, pri katerih se je delež vpisanih celo povečal za 11,73 %. Delež generacije, vključenih v poklicna programa (dvoletni NPI in triletni SPI), se je od leta 1989/1999, ko je obsegal skoraj eno tretjino dijakov (32,97 %), do leta 2010/2011 skrčil na 16,83 %. Nasprotno se je povečal delež vpisanih v dve vrsti štiriletnih strokovnih in splošnoizobraževalnih programov. Delež vpisanih v srednje strokovno izobraževanje (SSI) in v gimnazijske programe (GIM) je bil leta 1998/1999 67,03 %, do leta 2010/2011 pa se je dvignil na 83,17 %. Znotraj štiriletnih srednješolskih izobraževalnih programov pa se je povečal delež vpisanih v gimnazijske programe na račun štiriletnih strokovnih izobraževalnih programov. Razmerje med vpisanimi v ti dve vrsti programov je bilo leta 1998/1999 56,74 % proti 43,26 % v prid programov SSI, do leta 2010/2011 pa se je razmerje skoraj obrnilo in sedaj je znotraj štiriletnih srednješolskih programov večina 51,38 % dijakov vpisanih v gimnazijske programe, 48,62 % pa v programe srednjega strokovnega izobraževanja. V šolskem letu 2013/14 je v programe SSI vključenih 30.505 dijakov, kar je nekoliko več kot šolsko leto prej in kaže na trend povečanja vpisa v štiriletne strokovne programe. Vpis v srednje poklicno izobraževanje pa se v zadnjih dveh letih v absolutnih številih ni spreminjal.

Presežek šolskih kapacitet in vpisnih mest, ki jih je imela na voljo posamezna šola, je šole spodbujal, da dijake pritegnejo v svoje izobraževalne programe in da jih tudi obdržijo v sistemu izobraževanja. Šolski sistem je iskal rešitve, kako zmanjšati število neuspešnih dijakov, ki izstopijo iz izobraževanja pred uspešnim zaključkom posameznega programa. V smer ohranjanja dijakov znotraj izobraževalnega sistema so delovale tudi druge v družbi prisotne silnice, kot je denimo želja po boljši izobrazbi, pomanjkanje delovnih mest na določenih področjih, in različni razlogi, ki spodbujajo željo mladih po podaljševanju šolanja. Ob pozitivnih učinkih spodbujanja kakovosti dela šol, prehodnosti in višanja deleža dijakov v programih, ki dajejo višjo stopnjo izobrazbe, ima krčenje obsega generacij tudi negativne učinke. Z željo dijakov po nadaljnjem šolanju, pridobitvijo višje stopnje izobrazbe in interesom šol, da z ustreznim vpisom ohranjajo čim več delovnih mest, je mogoče pojasnjevati tudi povečevanje vpisa v dvoletne programe PTI. V teh programih se je v prvi polovici preteklega desetletja vpis (v nasprotju s trendi pri ostalih treh programih NPI, SPI in SSI) tudi v absolutnih številkah še večal in se v sredini desetletja obrnil navzdol.

Tabela : Število vpisanih dijakov v posamezne programe

Šol.let.	NPI	SPI	SSI	GIM	PTI	PT	MT
1998/99	3020	29989	38070	29026	6298	65	68
1999/00	2741	27867	36018	31265	7285	97	182
2000/01	3439	25629	33576	33628	7763	95	378
2001/02	3012	23812	31987	35794	7811	193	621
2002/03	2785	22211	32120	37179	7592	218	1073
2003/04	2556	20614	32599	38082	7805	260	1287
2004/05	2247	19046	32736	38352	7773	293	1445
2005/06	1902	17664	32598	38413	7428	309	1546
2006/07	1630	15939	32078	37810	7047	343	1428
2007/08	1320	14381	31300	36425	6564	376	1257
2008/09	1125	13139	30929	35126	5693	372	1134
2009/10	1052	12361	30910	33861	5273	406	1192
2010/11	875	11900	30688	32432	4839	429	1077
2011/12	836	11750	30542	31315	4386	313	759
2012/13	797	11643	30366	30324	3955	366	713
2013/14	871	11678	30505	29150	2823	364	666

Vir: MIZŠ.

NPI - Nižje poklicno izobraževanje; **SPI** - Srednje poklicno izobraževanje; **SSI** - Srednje strokovno izobraževanje; **GIM** - Gimnazija (Splošna in Strokovna); **PTI** - Poklicno-tehnično izobraževanje; **PT** - Poklicni tečaj; **MT** - Maturitetni tečaj

Kakovostna usposobitev za poklic, želja po nadaljnjem šolanju in prehodnost v sistemu

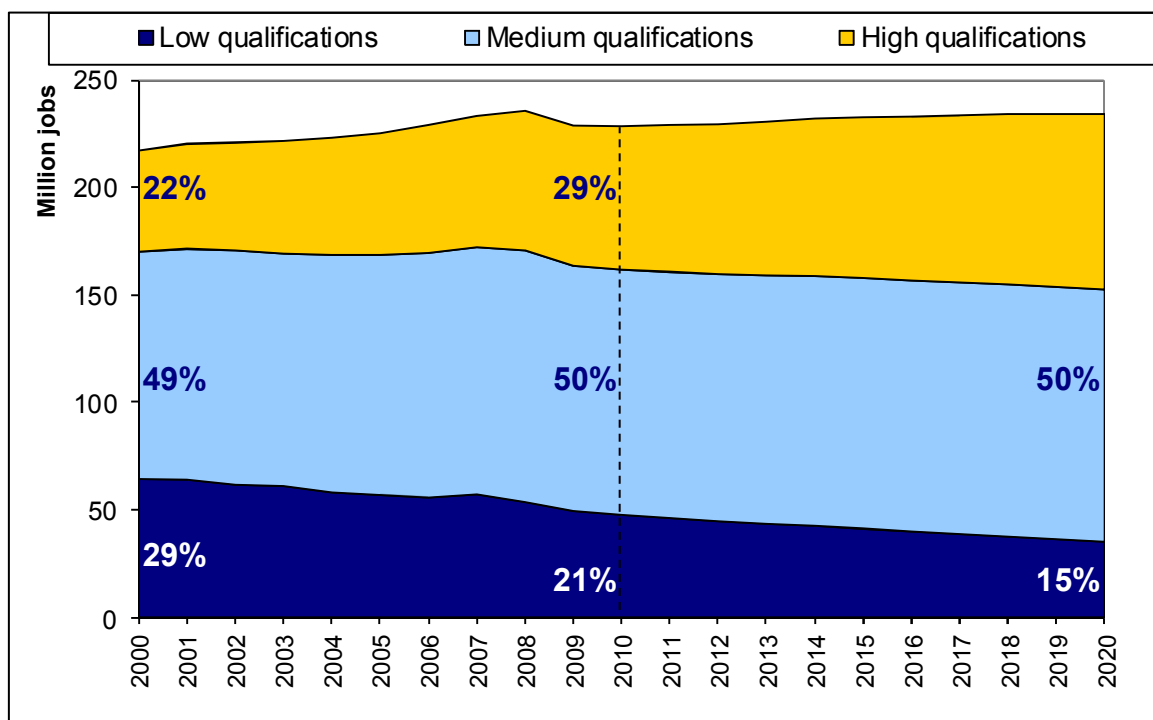
Raziskava o organizaciji poklicnega in strokovnega izobraževanja, ki je bila opravljena v letu 2010, je pokazala, da se med mnenji učiteljev in ravnateljev na eni strani ter na drugi strani delodajalcev o tem, kako kakovostno lahko v okviru obstoječih izobraževalnih programov, ki jih izvajajo na šolah, usposobijo dijake za poklic, ki ga bodo opravljali, pojavljajo statistično pomembne razlike. Medtem ko več učiteljev (67,4 %) in ravnateljev (32 oz. 84,2 %) kot delodajalcev (39,8 %) ocenjuje, da lahko dijake usposobijo kakovostno oziroma zelo kakovostno, več delodajalcev, skoraj polovica (47,5 %), ocenjuje, da šole srednje kakovostno usposobijo dijake za njihov poklic, in 12,0 % jih meni, da jih slabo usposobijo. Verjetno so te ocene tudi izraz različnih kriterijev, kaj pomeni kakovostno izobraziti za poklic, pri čemer so delodajalci verjetno bolj pozorni na praktično usposobitev dijaka za poklic.

Po mnenju učiteljev in šolskih svetovalnih delavcev imajo dijaki veliko željo po nadaljnjem šolanju. Večina učiteljev in šolskih svetovalnih delavcev meni, da je takih dijakov več kot tri četrtine: 19,6 % učiteljev in 17 (43,6 %) šolskih svetovalnih delavcev je mnenja, da si to želijo vsi ali skoraj vsi, da ima željo po nadaljnjem šolanju približno tri četrtine dijakov, pa meni 44,6 % učiteljev in 16 (41,0 %) šolskih svetovalnih delavcev. Tudi evalvacijsko poročilo zaključnega izpita v programih Avtoserviser, Avtokaroserist, Mehatronik operater, Grafični operater in Frizer je pokazalo, da 61,5 % vseh dijakov namerava nadaljevati šolanje.

Sistem poklicnega in strokovnega izobraževanja trenutno dijakom omogoča prehodnost tako po vertikali kot tudi horizontalno med srednješolskimi programi. Učitelji in ravnatelji izražajo podporo prehodnosti, saj večina učiteljev (72,2 %), ravnateljev (23 oz. 62,2 %) in šolskih svetovalnih delavcev (28 oz. 71,8 %) meni, da je možnost prehajanja med različnimi izobraževalnimi programi ustrezna, čeprav so potrebne določene spremembe. Mnenja nakazujejo, da je ob iskanju novih rešitev vertikalno in horizontalno prehodnost potrebno ohraniti.

Dvigovanje nivoja znanja, ki bo potreben za pridobitev poklicne izobrazbe

Vsaj na evropski ravni velja, da je v prihodnje pričakovati nadaljnje dvigovanje nivoja znanja, ki bo potreben za pridobitev poklica oziroma ustrezne izobrazbe. Kot lahko sklepamo iz *Strategije za pametno, trajnostno in vključujočo rast Evropa 2020*, bo razvoj gospodarstva zahteval dvig ravni in kvalitete znanja: »Do leta 2020 bo za dodatnih 16 milijonov delovnih mest potrebna visoka usposobljenost, povpraševanje po nizkokvalificiranih delovnih mestih pa bo upadlo za 12 milijonov. Zaradi daljše delovne dobe bo prav tako treba vse življenje pridobivati in razvijati nove kvalifikacije«. Slednje potrjuje tudi študija *Skills supply and demand in Europe*, iz katere je razvidno, da delovna mesta za delovno silo z nizko usposobljenostjo izginjajo, medtem ko se število delovnih mest za srednje ohranja in za visoko usposobljen kader viša. Tendencia vseh držav je, da zmanjšujejo specializiranost splošnega izobraževanja ter poklicnega in strokovnega izobraževanja.

Slika 1: Spremembe v izobrazbenem profilu v 27 državah EU v obdobju 2000-2020

Vir: Skills supply and demand in Europe (2010).

Prehodnost med izobraževalnimi programi in priznavanje opravljenih obveznosti

Slovenski šolski sistem že sedaj ustreza splošnim prizadevanjem vseh držav, ki so usmerjena v to, da se tistim, ki so izbrali pot poklicnega in strokovnega izobraževanja, omogoči vstop v terciarno izobraževanje. Tudi mnenje učiteljev, delodajalcev in ravnateljev potrjuje, da je prehodnost in vertikalno napredovanje pomembno, saj največ ravnateljev (22 oz. 59,5 %) ocenjuje, da je zagotovitev napredovanja znotraj istega poklicne smeri zelo pomembna. Tako meni 35,8 % učiteljev in 42,2 % delodajalcev. Več učiteljev (51,7 %) in delodajalcev (50,0 %) meni, da je tako napredovanje pomembno, kar meni tudi 14 (37,8 %) ravnateljev. Od načela zagotavljanja horizontalne in vertikalne prehodnosti torej ne kaže odstopati.

Socialno partnerstvo

Primerjalne analize s Francijo, Finsko, Avstrijo in Nemčijo so pokazale, da ima socialno partnerstvo med delodajalci, delojemalci in državo na področju poklicnega izobraževanja v različnih primerjanih državah različno tradicijo, tudi oblike so različne. Povsod pa država s svojimi instrumenti podpira delodajalce in delojemalce za uresničevanje nalog na področju poklicnega izobraževanja. V Nemčiji spodbuja država in zvezne dežele delodajalce, da odpirajo učna mesta za praktično usposabljanje vajencev (v letu 2009 14.000 € subvencije). Nekatere zbornice večino svojega dela namenjajo prav poklicnemu izobraževanju. Za vse v mednarodno primerjavo vključene države je izredno pomembno, da delodajalci sodelujejo s šolami pri usposabljanju dijakov za opravljanje določenega poklica oziroma pri pridobivanju poklicnih kompetenc.

V preteklem obdobju so se pri nas zbornice kadrovsko usposobile za naloge na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja (zlasti GZS in OZS), s spremembo zakonov, ki urejajo organiziranost gospodarskih subjektov v

zbornice in s tem povezanim financiranjem zbornic (neobvezna članarina), pa se kažejo znaki, da področje poklicnega in strokovnega izobraževanja ni prioriteta delodajalcev, organiziranih v zbornice. S spremembo zakonodaje sta se spremenila statusa gospodarske zbornice (GZS) in obrtne zbornice (OZS), ki zastopata le še njene prostovoljne člane, kar pomeni, da ne zastopa interesov nečlanov, torej drugih subjektov iz gospodarstva. Zato brez ustreznih državnih spodbud delodajalci ne bodo več prepoznavali svoje vloge pri načrtovanju, programiranju, še zlasti pa ne pri izvajanju poklicnega in strokovnega izobraževanja.

Vloga panožnih sindikatov pri načrtovanju in izvajanju poklicnega izobraževanja je bila izkoriščena na ravni najvišjih organov, kot je strokovni svet in področni odbori, ki usklajujejo poklicne standarde.

Socialno partnerstvo je temelj poklicnega in strokovnega izobraževanja v Republiki Slovenije, podobno kot to velja za razvite izobraževalne sisteme v državah članicah EU pa tudi širše v Evropi in v svetu.

Socialno partnerstvo uresničujemo pri načrtovanju, programiranju in izvajanju poklicnega in strokovnega izobraževanja. Ocenjujemo, da smo v prenovi poklicnega in strokovnega izobraževanja, ki smo jo izvajali s pripravo poklicnih standardov (načrtovanje) in pri pripravi izobraževalnih programov (programiranje) dokaj uspešno uresničevali načelo socialnega partnerstva. V področnih odborih je prišlo do soočenja stališč predstavnikov delodajalcev, ki so organizirane v zbornice, v primerih reguliranih poklicev pa tudi resornih ministrstev (zdravje, notranje zadeve, okolje) in predstavnikov šol ter sindikatov. Opažamo pa, da je sodelovanje sindikatov pogosto le formalno in da ti niso ustrezno organizirani, da bi lahko sodelovali kot enakovreden partner pri uresničevanju, čeprav so na vseh nivojih vključeni kot enakopraven partner.

Analiza odzivov delodajalcev, šol in dijakov, ki so nastali ob nastajanju Bele knjige o vzgoji in izobraževanju leta 2011, kaže, da utegne biti eden od razlogov za dokaj kritično oceno praktičnega usposabljanja z delom tudi v sistemski ureditvi poklicnega in strokovnega izobraževanja. S spremembo Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju leta 2006 in z uveljavitvijo novih izhodišč za pripravo izobraževalnih programov v nižjem in srednjem poklicnem ter srednjem strokovnem izobraževanju iz leta 2001 je bi v Sloveniji opuščen sistem vajeništva, ki ga sicer poznajo druge države članice EU, v srednji Evropi (Avstrija, Nemčija, Švica) kot dualni sistem. Ohranile so se nekatere »pozitivne izkušnje dualnega sistema«, ki smo ga uvedli v letu 1998 v skladu z Zakonom o poklicnem in strokovnem izobraževanju iz leta 1996. V tri letnih programih poklicnega izobraževanja je določeno, da dijaki opravijo najmanj 24 tednov praktičnega usposabljanja z delom pri delodajalcu. Odnosi med delodajalcem in dijakom oz. njegovimi starši se lahko uredijo z individualno učno pogodbo ali pa s kolektivno pogodbo med šolo in delodajalcem, s katero šola uredi odnose z delodajalci in ki je postala prevladujoča.

Ta »hibridni sistem« med vajeništvom in šolsko obliko, ki je vezan zlasti na individualno učno pogodbo, ustvarja dodatne nesporazume med dijaki in delodajalci in vzpostavlja neenakopravne odnose med šolo in delodajalci, dijaki pa so v dveh različnih pozicijah, eni vezani na kolektivno, drugi z individualno pogodbo,

Čeprav je organizacija in umeščenost praktičnega usposabljanja z delom najbolj pereča v srednjem poklicnem izobraževanju, pa se podobne zadrege pojavljajo tudi v srednjem in višjem strokovnem izobraževanju. V našem sistemu namreč ne poznamo posebnega statusa vajenca (apprentice), ki je značilen za večino evropskih sistemov poklicnega in strokovnega izobraževanja in ki deloma posega tudi na delovno pravno področje in področje aktivne politike zaposlovanja. Upoštevajoč priporočila Evropske zaveze za vajeništva (The European Alliance for Apprenticeships) bi bilo v naslednjem obdobju potrebno proučiti možnosti za uvajanje različnih oblik sistema vajeništva (apprenticeship) v naš sistem, s čimer bi lahko dosegli višjo stopnjo praktične usposobljenosti dijakov in študentov in omogočili tesnejšo povezavo med izobraževalnim sistemom in sistemom dela. Sodelovanje delodajalcev je nujni pogoj za uspešno uvedbo sistema vajeništva. Pravice in dolžnosti iz naslova delovnega razmerja vajencev bo moral urediti zakon, ki ureja delovna razmerja.

Praktično usposabljanje pri delodajalcu

Evalvacije praktičnega izobraževanja, ki jih je izvedel CPI kažejo na pozitivne učinke tega dela praktičnega izobraževanja, ki se izvaja pri delodajalcih (PUD) predvsem v:

- dopolnjevanju znanj in kompetenc pridobljenih v programu,
- večjo povezanostjo med teoretičnim in praktičnim delom izobraževanja,
- vzpostavljanju zvez med šolami in delodajalci,
- prilagajanju odprtega kurikula potrebam.

Največ ravnateljev (15 oz. 39,5 %) meni, da naj v prihodnje praktično usposabljanje dijakov z delom (sedanji PUD) v okviru srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja izvajajo delodajalci, tako meni 30,8 % delodajalcev. Največ delodajalcev (61,6 %) pa meni, da naj bi to izvajali delodajalci in mentorji na verificiranem učnem mestu na

šoli, kar je menila tudi slaba tretjina (12 oz. 31,6 %) ravnateljev. Pri tem pa je potrebno za kakovostnejše izvajanje praktičnega usposabljanja zagotoviti dodatne sistemske spodbude za delodajalce, s čimer se je strinjalo 64,6 % delodajalcev in 24 (63,2 %) ravnateljev.

Potrebno je upoštevati, da sedanje triletno poklicno izobraževanje z do sedaj uveljavljenim deležem splošno izobraževalnih predmetov po mnenju delodajalcev ne zagotavlja ustrezne poklicne usposobljenosti. Prav tako ne bo mogoče preprosto odpraviti dejstva, da se v poklicno izobraževanje vključujejo pretežno dijaki z manjšim kulturnim kapitalom, manj motivirani za učenje, s slabšimi učni navadami in dosežki v osnovni šoli. Tako ni potrebno odgovoriti le na vprašanje doseganja ustrezne praktične usposobljenosti za poklic, pač pa tudi, kako je v teh pogojih mogoče dosegati cilje, ki so opredeljeni v splošno izobraževalnem delu programov. Ob tem primerjava z drugimi sistemi poklicnega izobraževanja v primerjanih evropskih državah pokaže, da je naše triletno poklicno izobraževanje prekratko.

Povečan obseg praktičnega usposabljanja zagotavlja boljšo zaposljivost in omogoča tesnejše vezi z bodočimi delodajalci. Kot eden od ukrepov proti nadaljnjemu upadanju vpisa v srednje poklicno izobraževanje so potrebne dodatne kompetence, ki naredijo poklicne šole bolj atraktivne pri zaposlovanju in pri nadaljnjih možnostih izobraževanja.

Dijaki s posebnimi potrebami

Dosedanja ureditev pravic dijakov s posebnimi potrebami je pozitivna diskriminacija, ki učencu s posebnimi potrebami daje napačno informacijo, in sicer da ni pomembno, kakšen uspeh bo dosegel, saj se bo ob pridobitvi ustrezne odločbe lahko vpisal na katero koli šolo. Podatki kažejo, da je delež dijakov s posebnimi potrebami v srednješolskih izobraževalnih programih, v katere je vpis omejen, večji, ter da ta delež z vsakim šolskim letom narašča.

Namen zakona, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, je, da naj bi se vsakega otroka s posebnimi potrebami usmerilo v zanj najbolj primeren program, in sicer glede na stopnjo in vrsto njegovega primanjkljaja, motnje oziroma ovire. Če je bil učenec pravilno usmerjen, mu mora prilagojeno izvajanje programa in nudenje dodatne strokovne pomoči oziroma izobraževanje v prilagojenem programu z enakovrednim izobrazbenim standardom omogočiti, da doseže rezultate, kot bi jih, če posebnih potreb ne bi imel.¹

Zaključek

Ocenjujemo, da temeljitejša sistemske spremembe poklicnega in strokovnega izobraževanja niso potrebne, treba pa je spremeniti oziroma dopolniti nekatera določila:

- opredeliti status dijaka v srednjem izobraževanju in s tem izboljšati učinkovitost izobraževanja, saj narašča število tistih, ki se v šole vpisujejo ne zaradi želje po izobraževanju, ampak zaradi ugodnosti, ki jih imajo, ko si pridobijo status dijaka, zato se natančneje opredeli pravico do prestopanja in ponavljanja,
- omogočiti (ponovno) uvedbo dualnega sistema oziroma vajeništva,
- izboljšati dostopnost do izobraževanja tujcem, ki plačujejo v Republiki Sloveniji davke in prispevke ter jim izenačiti pravice do srednješolskega strokovnega in poklicnega izobraževanja z državljani Republike Slovenije,
- izenačiti pogoje izobraževanja odraslih z mladino pri vključevanju v formalno poklicno in strokovno izobraževanje,
- dopolnitev določil o bivanju v dijaškem domu,
- umestitev pravic in dolžnosti dijakov, ki so bile do sedaj opredeljene v podzakonskih predpisih,
- opredeliti določbe o dokončanju izobraževanja v primerih, ko se programi spreminjajo in iztečejo.

Novela tudi nekoliko natančneje opredeljuje vzporedno izobraževanje, pogojni vpis, preizkus nadarjenosti, način dela z nadarjenimi ter upošteva vrednotenje predhodno pridobljenega znanja na srednješolski ravni.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1. Cilji zakona

Poglavitni cilj sprememb in dopolnitev zakona je uskladitev z evropskimi strateškimi dokumenti, priporočili OECD ter Zakonom o gimnazijah, ureditev statusa dijaka, ki lahko v srednjem strokovnem izobraževanju uveljavlja pravice iz statusa največ 5 let (izjemoma 7 let), izenačitev pravic tujcev, ki v naši državi plačujejo davke in prispevke, do

¹ Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju 2011, <http://www.belaknjiga2011.si/>

poklicnega in strokovnega izobraževanja, ureditev vzporednega izobraževanja, utrditev vzgojnih nalog v poklicnih in strokovnih šolah, ureditev dela z nadarjenimi dijaki, z dijaki s posebnimi potrebami ter krepitev upoštevanja in vrednotenja predhodno pridobljenega znanja.

Dopolnitve zakona, ki so predlagane, gredo v smeri krepitev avtonomije in odgovornosti šole pri uvajanju sodobnih pristopov, ciljev vzgojno izobraževalnega dela ter ključnih in poklicnih kompetenc dijakov. Pri določenih spremembah gre za upoštevanje določenih strateških dokumentov EU ter priporočil OECD, kakor tudi za usklajevanja določenih zakonskih rešitev z Zakonom o gimnazijah. S predlaganimi rešitvami v tem zakonu se zagotavlja razvoj sodobnih konceptov vzgoje in izobraževanja, skozi trajnostni razvoj, podjetnost, inovativnost in ustvarjalnost, ki se razvijajo znotraj interdisciplinarnega pristopa razvoja poklicnih in prečnih ključnih kompetenc. Predlogi gredo tudi v smeri približevanja najnovejšim priporočilom Sveta Evropske unije na področju ustvarjanja novih priložnosti za učenje in v tem kontekstu priznavanje učnih rezultatov pridobljenih s formalnim in neformalnim izobraževanjem in učenjem.

RAZVOJ PODJETNOSTI IN USTVARJALNOSTI

Skupno poročilo Sveta in Komisije o napredku pri izvajanju delovnega programa „Izobraževanje in usposabljanje 2010“ (2010/C 117/01), navaja da Evropski referenčni okvir ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje, ki je bil sprejet 2006 (Uradni list RS, št. 394) in ki opredeljuje osem ključnih kompetenc, potrebnih za osebo izpolnitev, aktivno državljanstvo, socialno vključenost in zaposljivost v družbi znanja med katerimi je tudi kompetenca »samoiniciativnost in podjetnost«. Prav tako je navedeno, da bi moralo splošno izobraževanje podpirati razvoj teh ključnih kompetenc do take stopnje, da bi bili vsi mladi, tudi tisti iz prikrajšanih skupin, usposobljeni za nadaljnje učenje. Izobraževanje in usposabljanje odraslih bi morala vsem odraslim omogočiti, da vse življenje razvijajo in posodablajo svoje ključne kompetence.

Poleg tega pa sklepi sveta z dne 12. maja 2009 o strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju („ET 2020“)(2009/C 119/02) opredeljuje štiri strateške cilje, pri čemer je četrti strateški cilj na področju izobraževanja in usposabljanja Krepitev ustvarjalnosti in inovativnosti, vključno s podjetništvom, na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja.

Delež prebivalstva, ki se ukvarja s podjetništvom, se zmanjšuje. Zgodnja podjetniška aktivnost, ki meri delež prebivalstva, ki se vključuje v podjetništvo, se je po rasti v obdobju 2005–2008 v letih od 2008 do 2011 znižala na najnižjo raven doslej. Znižal se je delež nastajajočih podjetnikov. Zaradi naraščajoče vloge sodobnih tehnologij so kompetence mladih s področja naravoslovja in tehnike pomemben člen pri povečevanju njihove fleksibilnosti na trgu dela tako kot povečanju inovativnosti v podjetjih. Ne samo zato, ker se višja raven podjetniške aktivnosti povezuje z višjo stopnjo gospodarske rasti, z višjo konkurenčnostjo, temveč tudi zato, ker podjetništvo lahko predstavlja rešitev posameznika v primeru pomanjkanja prostih oziroma primernih delovnih mest.

Pri dijakih je potrebno razvijati kreativnost, inovativnost in podjetnost. Skozi kroskurikularne vsebine se razvija zavedanje o nacionalnih, kulturnih razsežnostih ter lastnega položaja v okolju.

Na 3164. zasedanju Sveta Evropske unije v formaciji Izobraževanje mladina, kultura, šport (Svet EYCS, maj 2012) se je poudaril pomen spodbujanja kreativnosti, inovativnosti, prilagodljivosti, podjetniške spretnosti in komunikacijske sposobnosti mladih. Pri tem je še posebej pomembna podjetniška kultura mladih kot tudi priznavanje neformalno in priložnostno pridobljenih znanj na eni strani, prav tako pa je pomembna tudi organiziranost mladih, njihova politična participacija kot tudi njihove kulturne kompetence.

Raziskava Mladina 2010, ki sta jo opravila Filozofska fakulteta v Mariboru in Interstat (Urad za mladino, december 2010), je pokazala, da so mladi sicer mnenja, da izobraževalni sistemi razvijajo samoiniciativnost, da pa formalno izobraževanje ne deluje spodbujevalno v smeri podjetništva in da ponuja relativno malo znanj, ki so potrebna za ustanovitev in vodenje podjetij. Mladi zaznavajo svojevrstno deficitarnost izobraževalnega sistema. Kot ključna kompetenca podjetnost in inovativnost predstavljajo tudi znanje proaktivnega vodenja projektov (vključno z znanjem, kot so sposobnost načrtovanja, organizacije, vodenja, analiziranja, sporazumevanja, načrtovanja projekta, ovrednotenja in zapisovanja), učinkovitega zastopanja in pogajanja ter sposobnost za delo posameznika in skupinsko v timih. Sposobnost presojati lastne prednosti in pomanjkljivosti ter sposobnost oceniti in po potrebi sprejemati tveganja je bistvena. Podjetniški odnos označuje dajanje pobud, proaktivnost, neodvisnost in inovativnost v zasebnem in socialnem življenju, kakor tudi v službi (Poročilo Evropskega parlamenta in sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje, 2006).

SLOVENŠČINA ZA TUJCE

Sodobni migracijski procesi se odražajo tudi v šolskem prostoru, saj se vsako leto v slovenske osnovne in srednje šole vključujejo učenci tujci, ki ne znajo slovenskega jezika. Za njihovo uspešno vključitev v vzgojno-izobraževalni sistem je treba na zakonski ravni urediti pomoč pri učenju slovenščine. V spremembi zakona se natančneje določa pomoč dijakom, ki jim slovenščina ni materni jezik in prihajajo Slovenijo kot tujci, da se jim pri vključevanju v izobraževalni sistem v Republiki Sloveniji omogoči tečaj slovenščine.

Poleg tega predlog določa, da imajo tujci, ki plačujejo davke in prispevke v Republiki Sloveniji, enake pravice do izobraževanja kot državljani EU.

NADARJENI DIJAKI

Nadarjenost predstavlja možnost do dosežkov in ni dosežek že sama na sebi (William Stern, 1916). Sodobna spoznanja nadarjene učence in dijake ne vidijo kot homogeno skupino. Določene vrste nadarjenosti se lahko pojavijo kasneje oziroma so prepoznane šele v srednji šoli. Šole morajo razvijati svoje koncepte dela z nadarjenimi dijaki. V veliki meri je odvisno od šole, kakšnemu programu dela z nadarjenimi bo sledila, da bodo njeni dijaki v nadaljnjem življenju uspešni. V vsakem kurikulumu je zato potrebno predvidevati delo z nadarjenimi dijaki v smislu obravnave vsakega posameznika v skladu z njegovimi individualnimi potrebami in interesi.

V predlogu spremembe zakona je ustvarjena podlaga za delo z nadarjenimi in talentiranimi dijaki. Temeljni cilj prepoznavanja in dela z nadarjenimi je prilagajanje vzgojno-izobraževalnega procesa potrebam nadarjenih dijakov ter skrb za njihov celostni osebni razvoj, da bi lahko čim bolj razvili in realizirali svoje potenciale. Nadarjenost se spodbuja in razvija na tistih področjih, ki so povezana z učnim razvojem dijakov v srednji šoli, prav tako pa tudi v kontekstu partnerstva z drugimi vzgojno-izobraževalnimi institucijami, v kolikor so te povezane s spodbujanjem potencialov nadarjenega.

PRAVICE IN DOLŽNOSTI DIJAKOV IN VZGOJNO DELOVANJE

Sklepi sveta z dne 12. maja 2009 o strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju („ET 2020“)(2009/C 119/02) opredeljuje štiri strateške cilje, pri čemer je tretji strateški cilj na področju izobraževanja in usposabljanja: Spodbujanje pravičnosti, socialne kohezije in aktivnega državljanstva. S tem bi izobraževanje moralo spodbujati medkulturne kompetence, demokratične vrednote ter spoštovanje temeljnih pravic in okolja, obenem pa bi se moralo boriti proti vsem oblikam diskriminacije ter vse mlade usposobiti za pozitivne odnose z vrstniki iz različnih okolij.

Z novelo zakona se urejajo pravice in dolžnosti dijakov, kar je bilo do sedaj urejeno v podzakonskih predpisih, pri čemer se podrobnejše opredelijo tisti postopki, ki posegajo po pravici dijaka do prisotnosti pri pouku in drugih oblik izobraževanja. Poleg tega se opredeli tisto vzgojno delovanje, ki šoli daje avtonomijo, da sama s pravili uredi način uresničevanja vzgojnih ciljev, način vzgojnega delovanja oziroma izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela šole.

PRIZNAVANJE FORMALNO IN NEFORMALNO PREDHODNO PRIDOBLENEGA ZNANJA

Glede na potrebo po povečani mobilnosti, zlasti mladih delavcev, za zmanjšanje primanjkljaja usposobljene delovne sile ter po boljšem vrednotenju spretnosti in kompetenc, pridobljenih zunaj formalnih sistemov, je potreba po priznavanju in vrednotenju predhodno pridobljenega znanja nujna. Uveljavljanje vseživljenjskega učenja, priznavanje tudi neformalno pridobljenega znanja, vrednotenje sposobnosti za uporabo znanja, za reševanje problemov, za sodelovanje s sodelavci v strokovnem timu, uveljavljanje aktivnih oblik učenja s projektnim delom, in načrtovanje poklicne kariere terja tudi nove zakonske opredelitve ocenjevanja znanja in napredovanja.

Posamezniki se učijo in pridobivajo znanje, nove kompetence in spretnosti tudi izven formalnih oblik izobraževanja. Sistem izobraževanja mora zagotoviti, da se vsem vključenim v izobraževanje prepozna znanje ki so ga pridobili tako v šoli kot izven nje. Priznavanje neformalnih in priložnostno pridobljenih znanj v državah članicah EU je kot cilj zastavljen v strategiji Evropa 2020. Priznavanje neformalno pridobljenih znanj na splošno prispeva k uresničevanju ciljev strategije Evropa 2020, s čem se zmanjšuje število oseb, ki predčasno zapustijo šolanje, hkrati pa se povečuje delež oseb med 30. in 34. letom, ki so uspešno zaključile terciarno izobraževanje. Priporočilo sveta Evrope (Bruselj, 2012) je da se s priznavanjem spretnosti, pridobljenih v okviru neformalnega izobraževanja za mlade, prispeva tudi k uresničevanju Strategije EU za mlade – vlaganje v mlade in krepitev njihove vloge in položaja – Prenovljena odprta metoda koordinacije za obravnavo izzivov in priložnosti za mlade iz leta 2009.

Zato je potrebno ustvariti podlage za priznavanje pridobljenega znanja. Postopek priznavanja predhodno pridobljenega znanja je strokovna odgovornost šole ter njena avtonomija. Predhodno formalno ali neformalno pridobljeno znanje po tem predlogu ugotavlja šola in sicer s pomočjo javno veljavnih listin, z izpitom, z intervjujem ali na drug primeren način.

DIJAKI S POSEBNIMI POTREBAMI

Dosedanja ureditev pravic dijakov s posebnimi potrebami je pozitivna diskriminacija, ki učencu s posebnimi potrebami daje napačno informacijo, in sicer da ni pomembno, kakšen uspeh bo dosegel, saj se bo ob pridobitvi ustrezne odločbe lahko vpisal na katero koli šolo. Podatki kažejo, da je delež dijakov s posebnimi potrebami v srednješolskih izobraževalnih programih, v katere je vpis omejen, večji, ter da ta delež z vsakim šolskim letom narašča.

Namen zakona, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, je, da naj bi se vsakega otroka s posebnimi potrebami usmerilo v zanj najbolj primeren program, in sicer glede na stopnjo in vrsto njegovega primanjkljaja, motnje oziroma ovire. Če je bil učenec pravilno usmerjen, mu mora prilagojeno izvajanje programa in nudenje dodatne strokovne pomoči oziroma izobraževanje v prilagojenem programu z enakovrednim izobražbenim standardom omogočiti, da doseže rezultate, kot bi jih, če posebnih potreb ne bi imel.

OSEBNI IZOBRAŽEVALNI NAČRT

Predlagana dopolnitev zagotavlja zakonsko podlago za pripravo osebnega izobraževalnega načrta za dijake, ki se vzporedno izobražujejo. Šole morajo določiti obseg vzgojno izobraževalnega dela za te dijake, ki pa ne sme presegati zakonsko določenega največjega obsega. V praksi se je pokazalo, da šole dijakom, ki so vključeni v vzporedno izobraževanje, ne uskladijo njihovih obveznosti, zato imajo ti dijaki pogosto višjo tedensko obremenitev kot jo dopušča zakon.

Načrtovan obseg pouka bo predstavljal podlago za financiranje vzporednega izobraževanja. Šole morajo za te dijake pripraviti osebne izobraževalne načrte, iz katerih je razviden način prilagoditve izvajanja izobraževalnega programa (ocenjevanje, prisotnost, obseg obveznosti).

Šola lahko pripravi osebni izobraževalni načrt tudi za dijaka s posebnimi potrebami, perspektivnega in vrhunškega športnika ter za dijaka, ki mu je potrebno prilagoditi izvajanje izobraževalnega programa zaradi starševstva ali izjemnih družinskih oziroma socialnih okoliščin. Šola mora prilagoditi izobraževanje z osebnim izobraževalnim načrtom dijaku, ki se vzporedno izobražuje in dijaku, ki je zaradi dolgotrajne bolezni odsoten od pouka.

UDELEŽENCI IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH

Resolucija o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020 (ReNPIO13–20) (Uradni list RS, št. 90/2013) je moderen strateški dokument, ki sledi konceptu in strategiji vseživljenjskega učenja. V dokumentu so navedena prednostna področja, cilji ter ukrepi za njihovo uresničevanje, ki temeljijo na povečevanju enakosti pri dostopu odraslih do izobraževanja in učenja. Rezultati analiz o dostopu odraslih do izobraževanja ter o sistemskem zagotavljanju izobraževalnih in učnih možnosti nakazujejo, da to področje v Sloveniji sistemsko še ni primerno urejeno in ne omogoča ustreznega zadovoljevanja potreb po izobraževanju in učenju odraslih. V dokumentu je tudi izpostavljeno, da ni bila dosežena enakopravnost, enakovrednost in komplementarnost področja izobraževanja odraslih v celotnem sistemu vzgoje in izobraževanja.

Glede pravic, ki izhajajo iz statusa, sta dijak in udeleženec izobraževanja odraslih izenačena. Udeleženci izobraževanja odraslih, ki se izobražujejo v izobraževalnih programih poklicnega in srednjega strokovnega izobraževanja, lahko uveljavljajo enake pravice iz statusa kot dijaki, vendar največ eno let dlje kot traja izobraževanje po izobraževalnem programu, po katerem se izobražujejo, upoštevajoč obdobje rednega izobraževanja v statusu dijaka pred tem.

2.2. Načela zakona

Pri pripravi predloga sprememb in dopolnitev zakona je bilo upoštevano načelo socialnega partnerstva, ki je temeljno načelo, na katerem je zgrajen sistem poklicnega in strokovnega izobraževanja in načelo svobodne izbire poklica, ki zagotavlja, da je vsakomur zagotovljena svobodna izbira poklica oziroma izobraževanja za pridobitev

vsaj prvega poklica, vendar je ta pravica omejena z zakonom, v skladu z možnostmi države, pri čemer se upošteva tudi načelo učinkovitost izobraževanja in izobraževalnega sistema.

Predlagane spremembe in dopolnitve sicer ne posegajo v načela osnovnega zakona, jih pa dopolnjuje z naslednjimi načeli:

- učinkovitost izobraževanja in izobraževalnega sistema
- sleditev evropskim smernicam za večjo transparentnost in primerljivost doseženih izobrazb v evropskem prostoru,
- enakost in dostopnost izobraževanja za vse kategorije prebivalstva,

2.3. Poglavitne rešitve

Novela zakona ponuja rešitve, ki zagotavljajo enakost, dostopnost, učinkovitost in preglednost ter primerljivost poklicnega in strokovnega izobraževanja na isti ravni oziroma s splošnim srednješolskim izobraževanjem.

Spremembe in dopolnitve se predvsem nanašajo na:

- status dijaka v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju, ki se omeji na čas trajanja izobraževalnega programa, ki se lahko zaradi ponavljanja letnika ali prestopa v drug izobraževalni program ali opravljanja manjkajočih obveznosti iz zaključnega letnika podaljša še za največ eno šolsko leto. Predvidene so tudi izjeme, vendar pod posebnimi pogoji in s posebnimi ter v večini primerov individualnimi rešitvami,
- omogočanje ponovne uvedbe vajeništva,
- izenačitev pravice do srednješolskega izobraževanja za tujce, ki so davčni zavezanci, ali pa so davčni zavezanci njihovi starši in se šolajo pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije ali državljani držav članic EU. Tuji državljani se lahko izobražujejo v programih srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja v Republiki Sloveniji pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije, kadar se izobražujejo v skladu z mednarodnimi pogodbami s področja izobraževanja, sicer plačajo stroške izobraževanja,
- izenačitev pogojev izobraževanja odraslih z mladino pri vključevanju v formalno poklicno in strokovno izobraževanje, pri čemer se bolj jasno opredeljuje status dijaka oziroma udeleženca izobraževanja odraslih, iz katerega izhajajo pravice, ki jih določa ta zakon in drugi zakoni. Pri omejevanju pravice do rednega izobraževanja po že zaključenem izobraževanju za pridobitev srednje poklicne ali srednje strokovne izobrazbe, se v pravico do izrednega izobraževanja ne posega. Kdor se izredno izobražuje in ni zaposlen oziroma nima statusa brezposelnega, ima enake pravice, določene z zakoni in drugimi predpisi, kot dijak, vendar odvisno od tega koliko časa je pred tem imel status dijaka v rednem izobraževanju,
- pogoje za vpis v izobraževanje v poklicnem tečaju. Poklicni tečaj je namenjen samo dijakom, ki so končali gimnazijo, ne pa tistim, ki so končali srednje strokovno izobraževanje in se želijo prekvalificirati; tem se lahko prilagodi izvedba izobraževalnega programa,
- pogoje za vpis dijakov s posebnimi potrebami, ki dobijo odločbo o usmeritvi ob koncu osnovne šole in se vpišejo v srednje strokovno izobraževanje prednostno tudi v primeru omejitve vpisa (na primer v srednjo zdravstveno šolo). Predlagano je, da prednostna obravnava velja, če dijak dosega vsaj 90% točk, ki so potrebne za vpis.

Novela tudi nekoliko natančneje opredeljuje upoštevanje in vrednotenje predhodno pridobljenega znanja, opredeljuje način dela z nadarjenimi ter vzporedno izobraževanje na srednješolski ravni.

Novela zakona ne prinaša dodatnih finančnih obveznosti.

2.3.1. Način uresničevanja in varstva pravic dijaka ter uresničevanja vzgojno-izobraževalnih ciljev

S tem zakonom se postavi nov koncept urejanja vzgojnega delovanja oziroma vzgojnega ukrepanja šole.

Z zakonom se določijo razlogi zaradi katerih je dijak lahko izključen iz šole in postopek izključitve, kar pomeni, da je izključitev iz šole možna le iz razlogov in po postopku, določenem s tem zakonom. Šola pa lahko s svojimi internimi akti določi lažje kršitve dolžnosti dijakov in ukrepe za te kršitve. S tem je dana šoli večja avtonomija v zvezi z vzgojnim delovanjem, saj lahko sama določa ukrepe, s katerimi želi doseči vzgojni namen.

V zakonu so sicer opredeljene vse pravice dijaka, ki se nanašajo na izobraževanje. Pravica do prisotnosti pri pouku in drugih oblikah organiziranega izobraževalnega dela pa ni bila posebej opredeljena v zakonu. Ta pravica je sedaj opredeljena v tem zakonu in hkrati pomeni tudi dolžnost dijaka, da obiskuje pouk. Iz tega izhaja, da je od pouka lahko odsoten le iz opravičenih razlogov. Pravica in dolžnost se dijaku lahko omeji le, če s svojim ravnanjem ogroža svoje življenje ali zdravje oziroma življenje ali zdravje drugih.

V zakonu je postopek uresničevanja in varstva pravic, ki je do sedaj bil urejen v različnih podzakonskih predpisih, urejen enotno, tako da velja enak postopek za uveljavljanje in varstvo vseh pravic, določenih s tem zakonom ter za vzgojno ukrepanje šole. Pristojnosti organov, njihova sestava in način odločanja so določeni natančneje in enotno, prav tako so usklajeni oziroma poenoteni vsi roki v zvezi z uveljavljanjem in varstvom pravic.

O vseh vlogah na prvi stopnji (npr. vpis v šolo oziroma dijaški dom in podobno) in o izključitvi iz šole odloča ravnatelj.

Komisija za varstvo pravic odloča o pritožbi zoper vse odločitve ravnatelja, razen o pritožbi zoper sklep ravnatelja, ki se nanaša na vpis v šolo ali izključitev iz šole oziroma druge odločitve, ki imajo za posledico prenehanje statusa dijaka (zavrnitev vloge za podaljšanje statusa dijaka, ponavljanje letnika,...), o kateri odloča svet šole oziroma dijaškega doma.

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

Predlog zakona ne vpliva na državni proračun oziroma druga javna finančna sredstva.

Predlagane dopolnitve zakona ne povzročajo dodatnih oziroma novih finančnih obveznosti države kot financerja tovrstne javne službe in prav tako ne terjajo novih oziroma dodatnih materialnih ali kakršnihkoli drugih obveznosti kakor tudi ne zahtevajo od uporabnikov novih ne finančnih in prav tako drugih organizacijskih ali drugih materialnih obveznosti, ki jih do sedaj niso imeli.

Finančne posledice ponovnega uvajanja vajeništva so odvisne od odločitve delodajalcev, da prevzamejo obveznosti izobraževanja vajencev, ki so v posebnem delovnem razmerju.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Da.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

Omejitev obdobja financiranja izobraževanja iz javnih sredstev in vzgojno delovanje šole

Švedska

V skladu z Zakonom o izobraževanju (Skollagen, 2010) so vse občine dolžne nuditi srednješolsko izobraževanje mladim, ki so končali obvezno šolanje (grundskolan) ali pa so pridobili enakovredne kvalifikacije, pri čemer se upoštevajo tudi tiste pridobljene v drugih državah. Pravica do srednješolskega izobraževanja je omejena z letom starosti udeleženca. Vpis v srednješolsko izobraževanje je mogoče opraviti do najpozneje prve polovice koledarskega leta, v katerem dijak dopolni starost 20 let. Srednješolsko izobraževanje starejšim od 20 let je na voljo v okviru javnega sistema izobraževanja odraslih (Kommunal vuxenutbildning).

Srednja šola (gymnasieskolan) ni razdeljena po šolskih letih, temveč po sistemu nacionalnih točk, ki so potrebne za dokončanje triletnega programa. Izobraževalni sistem je decentraliziran in izobraževanje ureja Zakon o izobraževanju (Skollagen, 2010), ki ga je določil parlament (Riksdag) v okviru nacionalnih ciljev za izobraževanje opredeljenih v učnem načrtu za izobraževalni program in sicer za skupne cilje, ki so značilni za vsak program in pa z učnim načrtom za vsak predmet posebej. To daje srednjim šolam veliko svobode za organizacijo izobraževanja in šole same odločajo o tedenskem in dnevnem urniku. Kljub temu pa obstajajo predpisi glede števila tednov, minimalnega števila dni in ur za posamezno šolsko leto. Vsi dijaki imajo pravico do minimalnega zajamčenega števila pedagoških ur (izračunano kot 60 minut), za celotno triletno izobraževanje, pri čemer je najmanjše število ur, ki ga morajo zagotoviti za splošne programe 2180 ur in 2430 ur za poklicne programe izobraževanja.

V Zakonu o izobraževanju so opredeljeni disciplinski ukrepi za otroke, učence in dijake po vsej vertikali, pri čemer podrobno opredelijo proces postopka in sicer kdaj lahko učenca oziroma dijaka izločijo od pouka in ali je to lahko začasno ali stalna premestitev na drugo šolo in kdo to lahko počne. Posebno poglavje opredeljuje tudi žaljivo vedenje, pri čemer so še posebej občutljivi na diskriminacijo. Opredelijo tudi alternativne kazni (prostovoljstvo...).

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/

Finska

Čas izobraževanja ter pravice in dolžnosti dijakov so opredeljene v poglavju pravice in dolžnosti dijakov Zakona o srednjem šolstvu, ki je bil sprejet 21. 8. 1998 ter posodobljen 13. 2. 2014 .

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980629http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980629>

Izobraževanje ni organizirano po šolskih letih, vendar je predvideno trajanje tri leta (od 16 do 19 let starosti) in ga je mogoče končati v dveh ali največ štirih letih, ko dijak mora dokončati splošno srednjo šolo, razen če se dijaku zaradi utemeljenih razlogov odobri podaljšanje časa izvedbe izobraževanja.

Dijaku, ki ni dokončal srednje šole v tem času, se šteje, da je odstopil. Prav tako se šteje, da je odstopil od izobraževanja, če je daljši čas odsoten od pouka in je očitno, da ne namerava nadaljevati študij. Temeljna dolžnost dijaka namreč je, da obiskuje pouk, da se primerno vede in da je vesten.

V zakonu imajo opredeljene disciplinske postopke in kazni zlasti za disciplinske postopke, ki so vezani na težja kazniva dejanja kot so aretacija, ogrožanje življenja drugih, pri čemer zakon določa, da ravnatelj lahko dijaka odstrani od pouka. Postopek odstranitve dijaka od pouka je predpisan. Prav tako imajo opredeljene možnosti odvzema nevarnih snovi ali predmetov in pravico učitelja do vpogleda v njegove osebne predmete.

Tudi v Zakonu o poklicnem izobraževanju in usposabljanju, ki je bil sprejet 21. 8. 1998 ter posodobljen 13. 2. 2014 je opredeljeno, da se dijaku lahko podaljša predviden čas izobraževanja za eno leto, razen v primeru opravičenih razlogov se jim lahko podaljša tudi za daljši čas. In tudi ta zakon opredeljuje disciplinske postopke in postopke, ki so vezani na težja kazniva dejanja kot so aretacija, ogrožanje življenja drugih, pri čemer določa, da ga ravnatelj lahko odstrani od pouka ob točno določenem postopku. In tudi v tem zakonu imajo opredeljene možnosti odvzema nevarnih snovi ali predmetov in pravico učitelja do vpogleda v njegove osebne predmete.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>

Estonija

Standardno obdobje izobraževanja v programih splošne srednje šole je tri leta, pri čemer se lahko obdobje podaljša na podlagi individualnega učnega načrta.

V Zakonu o splošnem osnovnem in srednjem izobraževanju (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2010) Pogoje in postopke za dodelitev dodatnega izobraževanja za posameznega dijaka se določi v šolskem kurikulumu.

Dijaki imajo pravico do akademskega dopusta kadar imajo zdravstvene težave, zaradi materinstva ali obveznega služenja vojaškega roka. Pri študijskem dopustu, je obdobje študija podaljša do dveh let. Dijaki se lahko izobražujejo daljši čas od predvidenega, vendar v dogovoru s šolo.

Načine in postopke ob disciplinskih postopkih imajo opredeljene v zakonu in šolskih pravilih. V Zakonu so opredeljene sankcije, pri čemer je izključitev še posebej podrobno opredeljena z navedenimi prekrški, ki so razlog za izključitev kot je slab uspeh, ko dijak v enem šolskem letu prejme oceno "slaba" ali "slab" pri treh predmetih, če ponovi prekrške, če ogroža življenje drugih in podobno. Predvidena pa je tudi začasna odstranitev od pouka do 10 dni, pri čemer se skupaj s starši pripravi načrt kako bodo predelali manjkajočo snov. Predvidevajo tudi odvzem predmetov, ki pa v pravilih navedejo kako jih shranijo in kdaj jih vrnejo. Poleg tega je predpisana dolžnost dijaka da obiskuje pouk in obveznost staršev oziroma skrbnikov dijaka, da obveščajo šolo o njegovi odsotnosti. O sankcijah odločajo ravnatelj, drugi pooblaščen oseba in svet šole.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/102072012014>

Zakon o institucijah v poklicnem in strokovnem izobraževanju (Kutseõppeasutuse seadus, 2013) opredeljuje, da imajo dijaki možnost zaključiti izobraževanje tudi v primeru, ko ne opravijo splošno-izobraževalnih predmetov, vendar se mu ne priznava dokončana srednješolska izobrazba, temveč ostane dokončana osnovnošolska izobrazba.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/102072013001>

Podjetništvo

Podjetništvo je kroskurikularna vsebina vseh srednješolskih izobraževalnih programov v naši državi, s spremembo zakona pa podjetništvu in inovativnosti dajemo večjo težo s tem, ko ju vključimo med cilje splošnega oziroma poklicnega in strokovnega izobraževanja.

Velika večina evropskih držav obravnava podjetništvo v nacionalnih strategijah ali smernicah, kar jasno kaže na zavedanje priznavanje pomena izobraževanja podjetništva v Evropi. Skoraj polovica držav Evropske unije so cilje povezane s spodbujanjem izobraževanja podjetništva, vključile v širše strategije na področju izobraževanja (vseživljenjsko učenje), številne države pretežno iz severne Evrope, pa so sprejele posebne strategije v zvezi z izobraževanjem podjetništva.

V državah Evropske unije se podjetništvo poučuje kot kroskurikularna vsebina, vse več pa je držav, ki v kurikulumu opredelijo podjetništvo kot samostojen predmet. Kot kroskurikularna vsebina so vsebine podjetništva največkrat vključene v predmete s področja ekonomije in poslovnih ved. V večini evropskih držav je podjetništvo izbirna vsebina oziroma predmet, opazen pa je trend, da ob reformah izobraževalnih sistemov podjetništvo postaja obvezna sestavina kurikulumov. Poljska je z reformo šolskega sistema leta 2009 sprejela nov kurikulum, ki s šolskim letom 2012/2013 uvaja podjetništvo kot obvezen samostojen predmet v srednješolskem izobraževanju. V Nemčiji so vsebine podjetništva vključene v izbirne predmete. Podobno je v Bolgariji, Litvi, Avstriji in Turčiji.

Več o podjetništvu najdete v publikaciji Evropske komisije Entrepreneurship Education at School in Europe , dostopni na spletni strani

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/135EN.pdf

6. PRESOJA POSLEDIC, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA

Skrajšano obdobje črpanja pravic iz statusa dijaka iz državnega proračuna.

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen

V Zakonu o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 79/06) se v 2. členu v tretji alineji za vejico doda besedilo »podjetnost, podjetništvo, inovativnost in ustvarjalnost,«.

2. člen

V 7. členu se četrti odstavek spremeni tako, da se glasi:

»Tuji državljani se lahko izobražujejo v šolah pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije, kadar se izobražujejo po načelu vzajemnosti ali če so sami ali vsaj eden od staršev ali skrbnikov dijaka ob vpisu rezidenti Republike Slovenije v skladu z zakonom, ki ureja dohodnino.«.

Peti odstavek se črta.

3. člen

Besedilo 8. člena se spremeni tako, da se glasi:

»Dijak, opredeljen z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami (v nadaljnjem besedilu: dijaki s posebnimi potrebami), se izobražuje po prilagojenem izobraževalnem programu z enakovrednim izobrazbenim standardom ali se mu prilagodi izvajanje izobraževalnega programa v skladu z odločbo o usmeritvi.«.

4. člen

Za 8. členom se dodata nova 8.a in 8.b člen, ki se glasita:

»8.a člen (nadarjeni dijaki)

Nadarjeni dijaki so dijaki, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu.

Izobraževanje dijakov iz prejšnjega odstavka se izvaja v skladu s tem zakonom tako, da se jim lahko prilagodi metode in oblike dela oziroma se jim ponudi druge vsebine.

8.b člen (dijaki tujci)

Za dijake, katerih materni jezik ni slovenski in niso končali osnovnošolskega izobraževanja v Republiki Sloveniji, se ob vključitvi v poklicno in strokovno izobraževanje v skladu s predpisi, ki urejajo normative in standarde, organizira tečaj slovenščine po ustreznem javno veljavnem programu, tistim, ki prebivajo v Republiki Sloveniji, pa v sodelovanju z državami izvora tudi pouk njihovega maternega jezika in kulture.«.

5. člen

Za 22. členom se doda nov 22.a člen, ki se glasi:

»22.a člen (preizkus znanja in nadarjenosti)

Kdor se želi vpisati v izobraževalni program, ki kot vpisni pogoj določa opravljen preizkus znanja ali nadarjenosti, opravlja preizkus praviloma na šoli, v katero se želi vpisati. Potrdilo o opravljenem preizkusu znanja in nadarjenosti velja eno šolsko leto na vseh šolah, ki izvajajo ta izobraževalni program.«.

6. člen

V 26. členu se za besedo »gimnazije« črta besedilo »ali zaključni letnik izobraževalnega programa za pridobitev srednje strokovne izobrazbe«.

7. člen

V 29. členu se drugi odstavek spremeni tako, da se glasi:

»Kandidata s posebnimi potrebami, ki se vključuje v izobraževanje v skladu z odločbo o usmeritvi, šola z omejitvijo vpisa sprejme, če izpolnjuje vse predpisane pogoje in v skladu s predpisanimi merili dosega najmanj 90 % točk, potrebnih za vpis.«.

8. člen

V 30. členu se za tretjim odstavkom doda nov četrti odstavek, ki se glasi:

»Merila za izbiro kandidatov se javno objavijo najpozneje dan pred začetkom šolskega leta, v katerem lahko kandidati začnejo izpolnjevati pogoje za doseganje predpisanih meril.«.

9. člen

46. člen se spremeni tako, da se glasi:

»46. člen (status dijaka)

Kdor se vpiše v šolo, da bi se redno izobraževal po izobraževalnem programu za pridobitev poklicne ali srednje strokovne izobrazbe, pridobi status dijaka. [Če ima sklenjeno individualno učno pogodbo v skladu s predpisi, ki urejajo delovna razmerja, ima status vajenca. V izobraževanju v šoli ima vajenec iste pravice kot dijak.](#)

Status dijaka lahko presega trajanje izobraževanja, ki je določeno z izobraževalnim programom, za največ eno šolsko leto zaradi ponavljanja letnika ali prestopa v drug izobraževalni program ali opravljanja manjkajočih obveznosti iz zaključnega letnika.

V skupni obseg trajanja izobraževanja iz prejšnjega odstavka se poleg izobraževanja po tem zakonu upošteva tudi redno izobraževanje po zakonu, ki ureja gimnazijsko izobraževanje.«.

10. člen

Za 46. členom se doda nov 46.a člen, ki se glasi:

»46.a člen (pravice in dolžnosti dijaka)

Dijak ima pravico in dolžnost prisostvovati pri pouku in drugih oblikah izobraževalnega dela šole v skladu z vzgojno-izobraževalnim programom ter druge pravice in dolžnosti, določene z zakonom.

Če dijak ne more prisostvovati pri pouku in drugih oblikah izobraževalnega dela šole, starši oziroma skrbnik dijaka oziroma polnoletni dijak obvestijo šolo o dijakovi odsotnosti najpozneje v treh delovnih dneh od prvega dne odsotnosti. Če tega ne storijo, šola o odsotnosti mladoletnega dijaka obvesti starše oziroma skrbnika dijaka naslednji dan. Šola odloči o upravičenosti odsotnosti dijaka na podlagi ustreznega opravičila o odsotnosti najpozneje v treh delovnih dneh po prejemu opravičila.

Šola lahko dijaku ustno prepove prisotnost pri pouku in drugih oblikah izobraževalnega dela šole, če s svojim ravnanjem ogroža oziroma bi lahko ogrozil svoje življenje ali zdravje oziroma življenje ali zdravje drugih. Prepoved lahko traja največ do konca pouka oziroma drugih oblik izobraževalnega dela šole tistega dne. Ne glede na prejšnji stavek šola lahko dijaku prepove prisotnost največ do zaključka postopka vzgojnega ukrepanja zaradi kršitev, za katere se dijaka lahko izključi iz šole.

Šola lahko zaseže predmete, s katerimi dijak ogroža oziroma bi lahko ogrozil svoje življenje ali zdravje oziroma življenje ali zdravje drugih.«.

11. člen

Besedilo 51. člena se spremeni tako, da se glasi:

»Dijak ima pravico prestopiti v drug izobraževalni program. Šola, ki izvaja izobraževalni program, v katerega želi dijak prestopiti, določi obveznosti za nadaljevanje izobraževanja po izobraževalnem programu, po katerem se želi izobraževati in roke za izpolnitev obveznosti. Pri določanju obveznosti se upošteva predhodno pridobljeno znanje, ki se dokazuje z javno listino, izpitom oziroma na drug način in kreditne točke, če si jih je dijak pridobil v predhodnem izobraževanju.

Postopek za ugotavljanje predhodno pridobljenega znanja dijaka določi minister.«.

12. člen

Besedilo 52. člena se spremeni tako, da se glasi:

»Dijak, ki do konca šolskega leta ni opravil obveznosti izobraževalnega programa za to šolsko leto, lahko enkrat ponavlja.

Ne glede na prejšnji odstavek dijak, ki do konca šolskega leta ne opravi obveznosti iz poklicnega tečaja, tega ne more ponavljati.

Dijak, ki ni opravil obveznosti iz izobraževalnega programa, ki se mu izteka javna veljavnost, lahko ponavlja v izobraževalnem programu, ki je nadomestil iztekajočega. V tem primeru šola za dijaka pripravi osebni izobraževalni načrt, določen v 57. členu tega zakona.

Dijak, ki ni opravil vseh obveznosti zaključnega letnika izobraževalnega programa in dijak iz 49. člena tega zakona lahko opravi manjkajoče obveznosti tudi z izpiti ali na drug način.

Dijak lahko ponavlja letnik na drugi šoli, če je šola, na kateri se je izobraževal, prenehala izvajati izobraževalni program, po katerem se je izobraževal.«.

13. člen

Besedilo 53. člena se spremeni tako, da se glasi:

»53. člen (pogojno napredovanje)

Dijak, ki ni izpolnil obveznosti iz izobraževalnega programa, lahko iz razlogov, določenih v 49. členu tega zakona, napreduje v naslednji letnik. Šola mu določi rok, do katerega mora izpolniti manjkajoče obveznosti za napredovanje v naslednji letnik. Če teh obveznosti v določenem roku ne izpolni, ne more nadaljevati izobraževanja v tem letniku.«.

14. člen

54. člen se spremeni tako, da se glasi:

»54. člen (končanje izobraževanja)

Dijaku, ki je prekinil izobraževanje, šola, v katero se želi vpisati, določi obveznosti za nadaljevanje izobraževanja, če se je izobraževalni program bistveno spremenil.

Pri določanju obveznosti iz prejšnjega odstavka se upošteva predhodno pridobljeno znanje dijaka, ki se dokazuje z javno listino, z izpitom oziroma na drug način.

Izobraževanje po izobraževalnem programu, ki se mu izteče javna veljavnost, preneha dve leti po tem, ko je zadnja generacija dijakov v rednem izobraževanju obiskovala zaključni letnik tega izobraževalnega programa.«.

15. člen

55. člen se črta.

16. člen

56. člen se spremeni tako, da se glasi:

»56. člen (vzgojno delovanje)

Šola s pravili uredi način uresničevanja vzgojn-izobraževalnih ciljev v skladu s tem zakonom in drugimi predpisi.

Šola zaradi neizpolnjevanja obveznosti oziroma kršitev dolžnosti dijaka vzgojno ukrepa.

Dijaka se lahko izključi iz šole zaradi naslednjih kršitev:

- ogrožanja svojega življenja ali zdravja oziroma življenja ali zdravja drugih, ki ima ali bi lahko imelo za posledico težjo telesno poškodbo oziroma težje duševne motnje ali posedovanja predmetov oziroma sredstev, ki ogrožajo varnost, življenje in zdravje ljudi ali varnost premoženja,
- namernega uničenja šolskega ali drugega premoženja oziroma uničenja ali ponarejanja šolske dokumentacije,
- drugih kršitev, ki imajo znake kaznivega dejanja,
- prisotnosti pri pouku in drugih oblikah izobraževalnega dela pod vplivom alkohola ali prepovedanih drog oziroma uživanje alkohola ali prepovedanih drog,
- posedovanja, ponujanja ali prodajanja alkohola oziroma prepovedanih drog v šolskem prostoru,
- neopravičene odsotnosti od pouka in drugih oblik izobraževalnega dela, ki znaša 35 ur v šolskem letu.

Izključitev iz šole praviloma traja do konca šolskega leta, lahko pa največ še naslednje šolsko leto.

Izključitev iz šole se lahko izreče pogojno, tako da se njena izvršitev odloži največ za eno leto. Pogojna izključitev se lahko prekliče, če dijak v pogojnem obdobju stori enako ali drugo kršitev iz tretjega odstavka tega člena.

Postopek vzgojnega ukrepanja zaradi kršitev iz tretjega odstavka tega člena šola uvede v šolskem letu, v katerem je bila kršitev storjena, in sicer najpozneje v tridesetih dneh od dneva, ko se je izvedelo za kršitev in dijaka, ki je kršitev storil. Za kršitev, ki ima znake kaznivega dejanja, se lahko postopek uvede kadar koli v času izobraževanja dijaka, in sicer v tridesetih dneh od dneva, ko se je izvedelo za kršitev in dijaka, ki je kršitev storil.

V postopku iz prejšnjega odstavka se upoštevajo vsa dejstva in okoliščine, pomembne za odločitev. Če kršitev stori mladoletni dijak, v postopku sodelujejo starši oziroma skrbnik dijaka. Če s starši oziroma skrbnikom mladoletnega dijaka ni bilo mogoče vzpostaviti stika, ali če so sodelovanje odklonili, se lahko postopek nadaljuje brez njihove prisotnosti. Na željo dijaka v postopku sodeluje strokovni delavec šole.«.

17. člen

57. člen se spremeni tako, da se glasi:

»57. člen (prilagoditev opravljanja obveznosti)

Šola dijaku, ki se vzporedno izobražuje, in dijaku, ki je dolgotrajno odsoten zaradi zdravstvenih razlogov, prilagodi opravljanje obveznosti.

Šola lahko nadarjenemu dijaku, , dijaku perspektivnemu športniku, dijaku vrhunskemu športniku, dijaku, ki se pripravlja na mednarodna tekmovanja v znanju ali na druge mednarodne izobraževalne in kulturne prireditve ter izmenjave, v primeru drugih športnih in kulturnih dejavnosti, prihoda iz tuje države in v drugih utemeljenih primerih prilagodi opravljanje obveznosti.

Dijaku s posebnimi potrebami se poleg prilagoditev, določenih z odločbo o usmeritvi, lahko še dodatno prilagodi opravljanje obveznosti.

Opravljanje obveznosti za dijake iz prejšnjih odstavkov se uredi z osebnim izobraževalnim načrtom, s katerim se prilagodi izvedba pouka in druge pravice ter obveznosti dijaka in šole v sodelovanju z dijakom in starši oziroma skrbnikom dijaka.

Za dijaka, ki se vzporedno izobražuje, šoli z osebnim izobraževalnim načrtom določita tudi obseg izobraževalnega dela na posamezni šoli za posamezno šolsko leto.

Podrobnejša pravila o načinu prilagoditve opravljanja obveznosti iz izobraževalnega programa določi minister.«.

18. člen

Besedilo 59. člena se spremeni tako, da se glasi:

»Dijak ima pravico bivanja v dijaškem domu. Dijaški dom in dijak skleneta nastanitveno pogodbo. Podrobnejša določila o vsebini pogodbe določi minister.

Za bivanje v dijaškem domu se plačuje oskrbnina. Način oblikovanja izhodiščne cene, njeno višino in pravila glede obračunavanja oskrbnine določi minister. Pogoji bivanja v dijaškem domu in način plačevanja oskrbnine ter pravice in dolžnosti drugih oseb, ki bivajo v dijaškem domu, se uredijo v internem aktu dijaškega doma.

Postopek razpisa za vpis in sprejema v dijaški dom določi minister. Pri izbiri kandidatov za vpis v dijaški dom se upošteva oddaljenost šole od kraja bivanja, oddaljenost šole od dijaškega doma, istočasno bivanje sorojenca v dijaškem domu in prilagojenost dijaškega doma izobraževalnemu programu, po katerem se kandidat izobražuje, pri čemer imajo prednost kandidati, ki imajo sklenjeno individualno učno pogodbo.

Dijak se mora izseliti iz dijaškega doma najkasneje naslednji dan po prenehanju statusa dijaka oziroma najkasneje naslednji dan po izvršljivosti sklepa o izključitvi iz dijaškega doma, razen v primeru mladoletnega dijaka, ki se ga iz dijaškega doma ne sme izseliti, dokler ga starši oziroma njegovi skrbniki ali druge pooblaščen osebe ne prevzamejo.

Dijaški dom mora upoštevati dijakovo zasebnost. V sobo dijaka lahko vstopajo strokovni delavci, drugi zaposleni pa le, če je to potrebno za izvajanje njihovih nalog, obiskovalci pa le z vednostjo vzgojitelja in z dovoljenjem dijaka.

Za dijaške domove se smiselno uporabljajo druge določbe tega zakona, če ta zakon ne določa drugače.«.

19. člen

Besedilo 62. člena se spremeni tako, da se glasi:

»Poklicno in strokovno izobraževanje se izvaja kot redno in kot izredno izobraževanje. Kdor se vpiše v šolo, da bi se izredno izobraževal po izobraževalnih programih za pridobitev poklicne ali srednje strokovne izobrazbe, pridobi status udeleženca izobraževanja odraslih.

Status udeleženca izobraževanja odraslih pridobi, kdor je starejši od 16 let in nima statusa dijaka oziroma je zaposlen ali ima status brezposelnega.

Kdor je že zaključil izobraževanje po izobraževalnem programu za pridobitev poklicne ali srednje strokovne izobrazbe ali srednje izobrazbe, se ne more redno izobraževati po drugem izobraževalnem programu z istim vpisnim pogojem, določenem v tem zakonu in zakonu, ki ureja gimnazijsko izobraževanje.

V poklicnem tečaju se lahko dijak redno izobražuje samo enkrat.«.

20. člen

V 64. členu se beseda »dijaku« nadomesti z besedno zvezo »udeležencu izobraževanja odraslih«.

21. člen

Besedilo 65. člena se spremeni tako, da se glasi:

»Udeleženec izobraževanja odraslih, ki ni zaposlen oziroma nima statusa brezposelne osebe, ima enake pravice, določene z zakoni in drugimi predpisi, kot dijak, če je vpisan:

- v nižje poklicno izobraževanje in pred tem ni imel statusa dijaka tri leta ali več,
- v srednje poklicno izobraževanje in pred tem ni imel statusa dijaka štiri leta ali več,
- v srednje strokovno izobraževanje in pred tem ni imel statusa dijaka pet let ali več.

Sredstva za izredno izobraževanje se pridobivajo s plačilom prispevkov udeležencev izobraževanja odraslih. Obseg financiranja izrednega izobraževanja iz državnega proračuna se določa v skladu zakonom, ki ureja izobraževanje odraslih in s predpisi, ki urejajo aktivno politiko zaposlovanja.«.

22. člen

69. in 70. člen se črtata.

23. člen

Besedilo 78. člena se spremeni tako, da se glasi:

»Kandidat za vpis v šolo oziroma dijak (v nadaljnjem besedilu: dijak) ali starši oziroma skrbnik lahko podajo vlogo za uveljavitev pravic v zvezi z izobraževanjem, določenih s tem zakonom, zahtevo za varstvo teh pravic, če menijo, da so kršene oziroma pritožbo zoper sklep (v nadaljnjem besedilu: vloga) v rokih in na način, določen s tem zakonom.

Če dijak meni, da so mu pri delodajalcu kršene pravice pri praktičnem usposabljanju z delom, lahko pisno zahteva, da pristojni organ delodajalca kršitev odpravi oziroma izpolni svoje obveznosti.

Če dijak meni, da odločitve v zvezi uveljavitvijo oziroma varstvom pravic iz prejšnjih odstavkov niso skladne z zakonom, lahko da pobudo za uvedbo inšpekcijskega postopka.«.

24. člen

79. člen se spremeni tako, da se glasi:

»79. člen (pristojni organi)

O vlogi dijaka odloča ravnatelj, če s tem zakonom ni določeno drugače.

O pritožbi zoper sklep odloča komisija za varstvo pravic, razen o pritožbi zoper sklep o zavrnitvi vpisa v šolo, izključitvi iz šole in o prenehanju statusa dijaka iz drugih razlogov, o kateri odloča svet šole.

Svet šole odloča s tajnim glasovanjem z večino glasov vseh članov, komisija za varstvo pravic pa javno z večino glasov vseh članov.

O pravicah in obveznostih dijaka, ki izhajajo iz praktičnega usposabljanja z delom, ki se izvaja pri delodajalcu, odloča delodajalec.«.

25. člen

V 80. členu se črta prvi odstavek.

26. člen

Besedilo 81. člena se spremeni tako, da se glasi:

»Dijak lahko v treh delovnih dneh po prejemu letnega spričevala oziroma obvestila o uspehu poda ugovor zoper oceno.

Dijak lahko v treh delovnih dneh po seznanitvi z oceno pri zaključnem izpitu poda ugovor zaradi kršitve postopka opravljanja zaključnega izpita ali ugovor zoper oceno na izpitu.

Ravnatelj v treh delovnih dneh po prejemu ugovora imenuje komisijo, ki najkasneje v treh delovnih dneh po imenovanju določi novo oceno na podlagi dokumentacije oziroma ponovno oceni znanje dijaka. V komisijo imenuje vsaj enega strokovnega delavca, ki ni zaposlen v tej šoli.

O datumu ponovne ocenitve ravnatelj obvesti dijaka najmanj en delovni dan pred izpitom.

Odločitev komisije je dokončna.«.

27. člen

82. člen se črta.

28. člen

83. člen se spremeni, tako da se glasi:

»83. člen (postopek odločanja)

Dijak ali starši oziroma skrbnik dijaka lahko podajo vlogo na zapisnik v šoli oziroma jo pošljejo po pošti ali po elektronskih sredstvih komuniciranja.

Zahtevo za varstvo pravic dijaka oziroma pritožbo zoper sklep se lahko poda v osmih dneh od dneva seznanitve z odločitvijo oziroma od prejema sklepa, razen če je s tem zakonom določeno drugače.

O vlogi pristojni organ šole odloči v tridesetih dneh po njenem prejemu, razen če so s tem zakonom oziroma na podlagi tega zakona določeni drugi roki.

Roki, ki se v skladu s tem zakonom določijo v podzakonskih aktih, s katerimi se podrobneje urejajo posamezni postopki v zvezi z izobraževanjem, morajo biti določeni tako, da zagotavljajo nemoteno uresničevanje pravic in obveznosti dijaka v izobraževalnem procesu.

Ravnatelj je dolžan pritožbo in druge podatke, potrebne za odločanje, čim prej izročiti pristojnemu pritožbenemu organu.

V postopku odločanja o vlogi je pristojni organ dolžan:

- dijaku pomagati, da čim lažje in hitreje uveljavi svojo pravico,
- uporabiti tisti ukrep, ki je za dijaka ugodnejši, če se z njim doseže zakonit namen,
- skrbeti za to, da dijakovo nepoznavanje predpisov ni v škodo pravic, ki mu gredo po zakonu,
- ugotoviti resnično dejansko stanje in v ta namen ugotoviti vsa dejstva, ki so pomembna za zakonito in pravično odločanje,
- preden odloči, dati možnost dijaku, staršem oziroma skrbniku, da se izjavijo o vseh dejstvih in okoliščinah, pomembnih za odločitev,
- obravnavati vlogo, ki je bila iz utemeljenih razlogov (npr. bolezni, izjemne socialne in družinske okoliščine in drugi nepredvidljivi razlogi, ki so neposredno vplivali na zamudo roka) podana po izteku predpisanega roka,
- postopek voditi hitro, v rokih, ki omogočajo dijaku uresničevanje njegovih pravic in obveznosti v zvezi z izobraževanjem,

- kadarkoli popraviti očitne računske in druge napake v zvezi z uresničevanjem pravic dijaka v šolski dokumentaciji oziroma v izdanih sklepih ali šolskih listinah.

Pristojni organ o odločitvi izda pisni sklep, ki vsebuje izrek odločitve, obrazložitev in pravni pouk.

Vloga, ki je podana prepozno iz neutemeljenih razlogov ali jo je podala nepooblaščen oseba, se zavrne. Če šola ni pristojna za odločanje o vlogi, jo odstopi pristojnemu organu.

Sklep postane dokončen z iztekom pritožbenega roka, če pritožba ni podana. Če je bila pritožba podana, postane sklep pritožbenega organa dokončen z njegovo vročitvijo.

Sklep je izvršljiv z dnem dokončnosti.

Zoper odločitev sveta šole je možno sprožiti upravni spor.«.

29. člen

Za 83. členom se doda nov 83.a člen, ki se glasi:

»83.a člen (vročanje)

Vročanje sklepov oziroma drugih listin, izdanih na podlagi tega zakona, se praviloma izvaja v šoli. Če to ni možno, se sklepi oziroma druge listine pošljejo priporočeno po pošti.

Če osebne vročitve po predpisih o poštnih storitvah ni bilo mogoče izvesti, se šteje, da je bila priporočena pošiljka vročena naslednji delovni dan po prejemu obvestila o njeni vročitvi.«.

30. člen

Besedilo 85. člena se spremeni tako, da se glasi:

»Z globo od 1000 do 5000 eurov se kaznuje za prekršek šola in s 100 do 500 eurov odgovorna oseba šole, če:

- ne upošteva soglasja ministra o obsegu vpisa,
- ne upošteva vpisnega postopka, določenega z zakonom in izobraževalnim programom,
- izda sklep o vpisu oziroma potrdilo o vpisu v šolo brez predhodno izvedenega vpisnega postopka,
- podaljša status dijaka v nasprotju z zakonom,
- onemogoči navzočnost in sodelovanje dijaka pri vseh organiziranih oblikah vzgojno-izobraževalnega dela v šoli brez utemeljenega razloga,
- dijaku ne izda predpisane šolske javne listine o uspehu.

Z globo 1000 eurov se kaznuje za prekršek šola in s 100 euri odgovorna oseba šole, če dijakov ne seznani z dokumenti in podatki v zvezi z organizacijo in izvedbo vzgojno-izobraževalnega dela po tem zakonu oziroma v zvezi z uresničevanjem pravic in obveznosti dijakov.«.

PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

31. člen

(nadaljevanje postopkov po uveljaviti zakona)

V postopkih v zvezi z uresničevanjem in varstvom pravic dijakov ter vzgojnim ukrepanjem, ki so se začeli pred uporabo tega zakona, se uporabljajo predpisi, ki so veljali do začetka uporabe tega zakona, razen če so v nasprotju s tem zakonom.

32. člen

(uskladitev internih aktov)

Interni akti šole se uskladijo s tem zakonom do začetka uporabe tega zakona.

33. člen
(uskladitev podzakonskih predpisov)

Podzakonski predpisi iz 27., 30. in 59. člena zakona se uskladijo s tem zakonom do začetka objave razpisa za vpis v srednješolsko izobraževanje za šolsko leto 2015/2016.

Podzakonski predpis iz 11. člena tega zakona izda minister do objave razpisa za vpis v srednješolsko izobraževanje za šolsko leto 2015/2016.

34. člen
(uveljavljanje pravic iz statusa)

Dijak oziroma udeleženec izobraževanja odraslih, ki je imel status dijaka oziroma udeleženca izobraževanja odraslih pred uveljavitvijo tega zakona oziroma ima status dijaka na dan uveljavitve tega zakona, uveljavlja pravice iz statusa dijaka po tem zakonu, pri čemer skupni obseg trajanja pravic po tem zakonu ne sme preseči obsega, določenega v 46. in 65. členu zakona.

Ne glede na prejšnji odstavek, ima dijak, ki je bil vpisan v srednješolsko izobraževanje pred uveljavitvijo tega zakona, pravico dokončati izobraževanje v statusu dijaka, razen če ponavlja letnik ali prestopi v drug izobraževalni program.

35. člen
(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne 1. septembra 2015, razen določb 2., 5., 7., 11. in 18. člena tega zakona, ki se začnejo uporabljati z uveljavitvijo tega zakona.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. členu (sprememba 2. člena)

Predlagana dopolnitev ciljev poklicnega in strokovnega izobraževanja prinaša uskladitev z novimi spoznanji o vzgoji in izobraževanju ter strateškimi dokumenti Republike Slovenije, ki so usmerjeni v razvoj konkurenčnega, dinamičnega gospodarstva. Predlog dopolnjuje 2. člen zakona tako, da se pri ciljih poklicnega in strokovnega izobraževanja bolj poudari vsebine, ki temeljijo na trajnostnem razvoju, podjetnosti, podjetništvu, inovativnosti, ustvarjalnosti mladih ter usposabljanju za vseživljenjsko učenje in za vseživljenjsko karierno orientacijo. Novi cilji odpirajo možnost za avtonomen pristop šole k podajanju učnih vsebin tako, da vzpodbujajo dijakovo podjetnost, inovativnost in ustvarjalnost. Dopolnitev ne gre v smeri uvajanja novega predmeta temveč za poudarek navedenih vsebin v okviru izvajanja gimnazijskega programa.

K 2. členu (sprememba 7. člena)

S spremembo 7. člena je besedilo bolj jasno zapisano in terminološko usklajeno z Zakonom o gimnazijah v tistem delu, ko določa izobraževanje državljanov Republike Slovenije in državljanov drugih držav članic Evropske unije oziroma tujcev pod enakimi pogoji. Z dopolnitvijo se tudi na zakonski ravni uveljavlja praksa, da se tujci, ki so davčni zavezanci, ali pa so davčni zavezanci njihovi starši, šolajo pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije ali državljani držav članic EU. Tuji državljani se lahko izobražujejo v poklicnih in strokovnih šolah v Republiki Sloveniji pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije, kadar se izobražujejo po načelu vzajemnosti, sicer plačajo stroške izobraževanja.

K 3. členu (sprememba 8. člena)

S spremembo 8. člena in posledično črtanjem 69. člena (prilagojeno izvajanje izobraževalnih programov) ter 70. člena (prilagojeni izobraževalni programi) se v enem členu jasno opredeli izobraževanje dijakov s posebnimi potrebami v izobraževalnih programih poklicnega in strokovnega izobraževanja. Dijaki s posebnimi potrebami se lahko izobražujejo v poklicnem in strokovnem izobraževanju v prilagojenih izobraževalnih programih z enakovrednim izobrazbenim standardom ali v izobraževalnih programih poklicnega in strokovnega izobraževanja, ki se jih prilagojeno izvaja v skladu z odločbo o usmeritvi. Sama opredelitev dijakov s posebnimi potrebami in opredelitev možnih prilagoditev izvajanja poklicnega ter strokovnega izobraževanja je določena z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami.

Prilagoditve, ki jih šola zagotavlja dijaku so odvisne od določil njegove odločbe o usmeritvi. Dijak je, glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje lahko upravičen do dodatne strokovne oz. fizične pomoči, različnih pripomočkov in opreme, prilagoditev organizacije pouka, načina preverjanja in ocenjevanja znanja ter zmanjšanja števila dijakov v oddelku v glede na predpisane normative.

K 4. členu (nov 8.a in 8.b člen)

Z novim 8.a členom se opredelijo nadarjeni dijaki v poklicnem in strokovnem izobraževanju. Njihovo izobraževanje poteka tako, da se jim lahko prilagodijo metode in oblike dela ter dodajo druge vsebine.

Zaradi sodobnih migracijskih procesov in mednarodnega sodelovanja vzgojno-izobraževalnih organizacij v šolskem prostoru se vsako leto v slovenske šole vključujejo dijaki tujci, ki ne znajo slovenskega jezika ter ob vključitvi v poklicno in strokovno izobraževanje niso končali osnovnošolskega izobraževanja v Sloveniji, kar je opredeljeno v novem 8.b členu. Za njihovo uspešno vključitev v vzgojno-izobraževalni sistem je treba na zakonski ravni urediti pomoč pri učenju slovenščine, s čimer se omogoči uspešnejše vključevanje v poklicno in strokovno izobraževanje.

K 5. členu (nov 22.a člen)

Nov 22.a člen določa, da kdor se želi vpisati v izobraževalni program, ki kot vpisni pogoj določa opravljen preizkus znanja ali nadarjenosti, opravlja preizkus praviloma na šoli, v katero se želi vpisati. Potrdilo o opravljenem preizkusu znanja in nadarjenosti velja eno šolsko leto na vseh šolah, ki izvajajo ta izobraževalni program.

K 6. členu (sprememba 26. člena)

V sistemu poklicnega in strokovnega izobraževanja je poklicni tečaj predviden kot možnost za pridobitev prvega poklica za tiste dijake, ki so končali gimnazijo, niso pa opravili mature in njihovo nadaljnje izobraževanje v višjem ali visokem izobraževanju ni mogoče. S končanjem poklicnega tečaja, ki se zaključi s poklicno maturo, si pridobijo srednjo strokovno izobrazbo in možnost za nadaljevanje izobraževanja v višjem oziroma v visokem strokovnem izobraževanju oziroma možnost zaposlitve.

Z zakonom o poklicnem in strokovnem izobraževanju iz leta 2006 se je možnost opravljanja poklicnega tečaja razširila tudi na tiste, ki so končali katero izmed srednjih strokovnih šol. V tem primeru gre za možnost, da se

zagotovi prekvalifikacija na drugem strokovnem področju. S tem se je odprla možnost, da se iz javnih sredstev financira ne samo pridobitev prvega poklica, ampak tudi nadaljnje prekvalifikacije. Analiza vpisa v poklicni tečaj kaže, da se možnost prekvalifikacije tudi zlorablja za pridobitev statusa dijaka. Sprememba 26. člena vrača poklicnemu tečaju njegovo sistemsko vlogo.

K 7. členu (sprememba 29. člena)

Predlog spremembe drugega odstavka 29. člena posega v dosedanje ureditev, ki določa, da je kandidat s posebnimi potrebami, ki se vključuje v izobraževanje v skladu z odločbo o usmeritvi, sprejet na srednjo poklicno ali strokovno šolo z omejitvijo vpisa ne glede na siceršnja merila za izbiro v primeru omejitve vpisa. Z novo rešitvijo bo kandidat s posebnimi potrebami še vedno ohranil prednost pri sprejemu, vendar pod pogojem, da izpolnjuje vse predpisane pogoje in je v skladu z merili dosegel najmanj 90% točk, ki so potrebne za vpis (90% od spodnje meje).

K 8. členu (dopolnitev 30. člena)

Dopolnitev 30. člena zaradi uskladitve z identično določbo Zakona o gimnazijah (Uradni list RS, št. 1/07 – uradno prečiščeno besedilo).

K 9. členu (sprememba 46. člena)

Predlagana sprememba 46. člena pomeni večjo jasnost in terminološko usklajitev med tem zakonom, Zakonom o gimnazijah in Zakonom o izobraževanju odraslih. Dikcija postavlja jasno razmejitev med statusom dijaka in statusom udeleženca izobraževanja odraslih. Celoten člen je zasnovan v skladu s konceptom vseživljenjskega učenja, zato se za tiste, ki se izobražujejo in nimajo statusa dijaka, uporablja termin udeleženec izobraževanja odraslih.

Uvaja se možnost dualnega izobraževanja, v katerem ima vajenec poleg pravic v zvezi z izobraževanjem, določenih s tem zakonom tudi pravice in obveznosti iz delovnega razmerja, določene z zakonom, ki ureja delovna razmerja.

Predlagana dopolnitev omejuje trajanje rednega izobraževanja na čas trajanja izobraževalnega programa, ki se lahko zaradi ponavljanja letnika, prestopa v drug izobraževalni program ali opravljanja manjkajočih obveznosti z izpit podaljša največ za eno šolsko leto. Še za dve šolski leti se status lahko podaljša dijakom iz 49. člena zakona.

Določen je tudi skupni obseg trajanja izobraževanja v statusu dijaka v srednješolskem izobraževanju.

K 10. členu (dodan nov 46.a člen)

Za 46. členom se doda nov člen 46.a, v katerem se opredelijo pravice in dolžnosti dijaka v času organiziranega izobraževalnega dela v šoli, in sicer pravica in dolžnost prisostvovanja pri pouku in drugih oblikah izobraževalnega dela šole, način obveščanja in opravičevanja odsotnosti pri pouku in razlogi zaradi katerih se dijak lahko prepove prisotnost pri pouku. Ta vsebina je bila do sedaj urejena na ravni podzakonskih predpisov.

Ena temeljnih pravic in dolžnosti dijaka je, da prisostvuje pri pouku, kar pomeni, da je od pouka lahko odsoten le iz opravičenih razlogov.

Z zakonom je določeno, da je pravica in dolžnost do prisotnosti pri pouku lahko omejena le v primeru, če dijak s svojim ravnanjem ogroža življenje ali zdravje sebe oziroma drugih. Prav tako je omejeno trajanje prepovedi prisotnosti in sicer najdlje do konca pouka tistega dne oziroma najdlje do zaključka postopka vzgojnega ukrepanja zaradi kršitev, za katere se dijak lahko izključi iz šole.

Z zakonom je tudi opredeljeno, kdaj šola lahko zaseže predmete, s katerimi dijak ogroža oziroma bi lahko ogrozil svoje življenje ali zdravje oziroma življenje ali zdravje drugih.

K 11. členu (sprememba 51. člena)

Pri prestopu se upošteva predhodno formalno pridobljeno znanje, ki ga dijak lahko izkazuje z javno listino, in neformalno pridobljeno znanje, ki ga dijak lahko izkazuje z izpitom ali na drug način. Z zakonom se ministru daje podlaga, da predpiše postopek za ugotavljanja predhodno pridobljenega znanja dijaka.

K 12. členu (sprememba 52. člena)

Predlagana dopolnitev 52. člena omejuje ponavljanje v okviru celotnega srednješolskega izobraževanja, kar pomeni da dijak lahko enkrat ponavlja v času rednega izobraževanja. Ko to pravico izkoristi, se ne more več izobraževati redno, lahko pa se izredno.

Določeno je, da ni mogoče ponavljati poklicnega tečaja v okviru rednega izobraževanja.

Dopolnjeno je, da dijak, ki ni opravil vseh obveznosti zaključnega letnika in dijak iz 49. člena tega zakona lahko opravlja manjkajoče obveznosti v izobraževalnem programu tudi z izpiti ali na drug način.

Dodana je rešitev za dijaka, ki bi moral ponavljati v izobraževalnem programu, ki ga šola ne izvaja več, javna veljavnost pa se mu še ni iztekla. Dijak ima pravico do ponavljanja na drugi šoli, ki izobraževalni program še izvaja.

K 13. členu (sprememba 53. člena)

Pogojno napredovanje je izjema od pravila. Dijaku, ki ni izpolnil obveznosti, ravnatelj šole izjemoma dovoli pogojno napredovanje v višji letnik (dijak ne ponavlja) in mu določi roke za izpolnitev manjkajočih obveznosti ter posledice neizpolnitve.

K 14. členu (sprememba 54. člena)

Z dopolnitvijo 54. člena se določi obveznost šole, da pri določitvi obveznosti za nadaljevanje izobraževanja upošteva predhodno pridobljeno znanje dijaka. Pri odločanju o pogojih za nadaljevanje izobraževanja poleg znanj, ki jih je dijak pridobil formalno in so dokazljiva z javnimi listinami, šola upošteva tudi neformalno pridobljena znanja, ki jih lahko ugotavlja z izpitom ali na druge načine. Z uveljavljanjem vseživljenjskega učenja je nujno uveljaviti tudi priznavanje neformalno pridobljenih znanj, ki jih lahko posamezniki izkazujejo na področju znanja tujih jezikov, informacijsko-komunikacijske tehnologije ali na katerem koli drugem področju, ki se ga lahko ovrednoti z izpitom ali na druge načine.

Izobraževalni programi se spreminjajo ali posodablajo, zato je potrebno urediti pravice dijakov, ki se izobražujejo v izobraževalnih programih, ki jim zaradi sprejema novih ali posodobljenih izobraževalnih programov poteče veljavnost. Zato je dijakom omogočeno, da svoje izobraževanje končajo po iztekajočem izobraževalnem programu. Pravica je omejena na trajanje izobraževalnega programa, ki se lahko podaljša največ za dve leti.

Dijak ima pravico program končati v dveh letih po tem, ko je zadnja generacija dijakov v rednem izobraževanju obiskovala zaključni letnik izobraževalnega programa, ki se izteka.

K 15. členu (črta se 55. člen)

Vsebina 55. člen se črta zaradi tega, ker ni predmet zakonske ureditve.

K 16. členu (sprememba 56. člena zakona)

S spremembo 56. člena zakona se izpostavi pomen vzgojnega delovanja šole. Šola s pravili uredi način doseganja in uresničevanja vzgojnih ciljev, način vzgojnega delovanja in izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela šole v skladu s tem zakonom in drugimi predpisi. S tem se postavi nov koncept urejanja vzgojnega delovanja oziroma vzgojnega ukrepanja šole. Z zakonom se določijo razlogi, zaradi katerih je dijak lahko izključen iz šole in postopek izključitve. To pomeni, da je izključitev iz šole možna le iz razlogov, navedenih v tem členu in po postopku, določenem v tem zakonu. Šola lahko s svojimi pravili določi še druge lažje kršitve dolžnosti dijaka in ukrepe zaradi teh kršitev.

Dijaka se lahko izključi iz šole le zaradi najtežjih kršitev, ki so opredeljene v tem členu. Izključitev je časovno omejena. Traja praviloma do konca šolskega leta, največ pa še v naslednjem šolskem letu. Lahko se izreče pogojno, tako da se izvršitev izključitve odloži največ za eno leto. Šola lahko prekliče pogojno izključitev, če dijak v pogojnem obdobju stori enako ali drugo kršitev, opredeljeno v tem členu. Uvedba postopka vzgojnega ukrepanja je časovno opredeljena. Postopek se uvede v šolskem letu, v katerem je bila kršitev storjena, in sicer najpozneje v tridesetih dneh od dneva, ko se je izvedelo za kršitev in dijaka, ki je kršitev storil. Za kršitev, ki ima znake kaznivega dejanja, pa se postopek lahko uvede kadar koli v času izobraževanja dijaka, in sicer v tridesetih dneh od dneva, ko se je izvedelo za kršitev in dijaka, ki je kršitev storil.

Vsebina sedanjega pravilnika o šolskem redu, za katerega je bila podlaga v tem spremenjenem členu, je urejena v tem zakonu tako, da ni več potrebe po podrobnejši ureditvi te vsebine na podzakonski ravni.

K 17. členu (sprememba 57. člena)

S spremembo tega člena se natančneje ureja prilagajanje obveznosti iz izobraževalnega programa, pri čemer mora šola dijaku, ki se vzporedno izobražuje in dijaku, ki je dolgotrajno odsoten zaradi zdravstvenih razlogov prilagoditi opravljanje obveznosti.

Na enak način šola lahko prilagodi izvedbo pouka tudi nadarjenemu dijaku, perspektivnemu in vrhunskemu športniku, dijaku, ki se pripravlja na mednarodna tekmovanja v znanju ali na druge mednarodne izobraževalne in kulturne prireditve ter izmenjave, dijaku, ki se udeleži drugih športnih in kulturnih dejavnosti, dijaku, ki prihaja iz tujine ali iz drugih utemeljenih razlogov.

Tudi dijaku s posebnimi potrebami se lahko poleg prilagoditev, ki izhajajo iz njegove odločbe o usmeritvi, še dodatno prilagodi opravljanje obveznosti.

Naštetim dijakom se prilagoditve uredijo z osebnim izobraževalnim načrtom.

K 18. členu (sprememba 59. člena)

V 59. členu se podrobneje ureja bivanje v dijaškem domu, kar je bilo doslej urejeno v pravilniku, ki ureja bivanje v dijaških domovih. Pravico do bivanja in pravico do vključitve v dijaški dom ima dijak, ki se redno izobražuje. Za bivanje plačuje oskrbnino. Določena so merila za izbiro kandidatov pri vpisu v dijaški dom. Za dijaške domove se smiselno uporabljajo določbe tega zakona, če ni drugače določeno. Pogoji bivanja v dijaškem domu in način plačevanja oskrbnine ter pravice in dolžnosti drugih oseb, ki bivajo v dijaškem domu, pa se lahko uredijo v internem aktu dijaškega doma.

K 19. členu (sprememba 62. člena)

62. člen omejuje pravico do rednega izobraževanja po že zaključenem izobraževanju za pridobitev srednje izobrazbe (kot jo določa Zakon o gimnazijah) ali poklicne ali srednje strokovne izobrazbe, v pravico do izrednega izobraževanja pa ne posega. Tudi v poklicnem tečaju se lahko dijak redno izobražuje samo enkrat. S takšno rešitvijo želi zakonodajalec omejiti fiktivne vpise.

K 20. členu (uskladitev 64. člena)

Terminološka uskladitev 64. člena z drugimi določbami.

K 21. členu (sprememba 65. člena)

Glede pravic dijakov in udeležencev izobraževanja odraslih zakon sledi ureditvi, ki velja v terciarnem izobraževanju, kjer sta glede pravic, ki izhajajo iz statusa, izredni in redni študent izenačena. Udeleženci izobraževanja odraslih, ki se izobražujejo v izobraževalnih programih poklicnega in srednjega strokovnega izobraževanja, lahko uveljavljajo enake pravice iz statusa kot dijaki, vendar največ eno let dlje kot traja izobraževanje po izobraževalnem programu, po katerem se izobražujejo, upoštevajoč obdobje rednega izobraževanja dijaka pred tem. Izredno izobraževanje se financira iz prispevkov udeležencev izobraževanja odraslih.

K 22. členu (sprememba 69. in 70. člena)

Črtata se 69. in 70. člen, saj se z novim besedilom 8. člena v celoti uredi poklicno in strokovno izobraževanje dijakov s posebnimi potrebami.

K 23. členu (sprememba 78. člena zakona)

S to spremembo se jasneje opredelijo vrste vlog, s katerimi lahko dijak oziroma kandidat za vpis uveljavlja pravice v zvezi z izobraževanjem, določene s tem zakonom, in sicer lahko poda vlogo za uveljavitev pravic, zahtevo za varstvo teh pravic, če meni, da so mu pravice kršene oziroma pritožbo zoper sklep.

K 24. členu (sprememba 79. člena zakona)

V 79. členu se natančneje opredeljujejo pristojnosti organov v zvezi z uresničevanjem in varstvom pravic, ki so sedaj urejene na ravni podzakonskih predpisov, tako da se opredelijo organi odločanja na prvi in drugi stopnji ter način odločanja organov.

K 25. členu (uskladitev 80. člena)

Ta člen se z redakcijskim popravkom uskladi z Zakonom o gimnazijah.

K 26. členu (sprememba 81. člena)

V 81. členu se doda možnost ugovora na zaključno oceno tudi na podlagi obvestila o uspehu. Poleg tega se natančneje opredeli način odločanja o ugovoru zoper oceno na zaključnem izpitu, in sicer je možen ugovor zaradi kršitve postopka, ki je vplivala na oceno kakor tudi na samo oceno.

K 27. členu (črta se 82. člen)

Črta se 82. člen, ker je njegova vsebina urejana v 79. členu.

K 28. členu (sprememba 83. člena)

V 83. členu, ki določa pravila in načela ter roke odločanja o uresničevanju in varstvu pravic dijakov v šoli oziroma dijaškem domu, je nekoliko natančneje opredeljen način uresničevanja pravic oziroma varstva pravic dijakov.

K 29. členu (nov dodani 83.a člen)

V dodanem novem 83.a členu se podrobneje ureja način obveščanja in vročanja sklepov oziroma drugih listin, izdanih na podlagi tega zakona, dijaku in staršem. V tem zakonu je določeno pravilo, da se dijaku praviloma sklepi oziroma spričevala ali druge listine vročajo osebno v šoli ali dijaškem domu. Če pa to ni možno, se vročanje izvede v skladu s predpisi o poštnih storitvah.

Če pa dijaku ni bilo moč vročiti niti na tak način, se šteje, da mu je bila priporočeno poslana pošiljka vročena naslednji delovni dan (dan pouka) po prejemu obvestila o njeni vročitvi.

K 30. členu (sprememba 85. člena)

V 85. členu so globe za opredeljene prekrške namesto v tolarskih zneskih izražene v evrih.

Na novo se urejata globi za kršitev predpisov, ki urejajo vpisne pogoje ter postopek vpisa v srednje šole.

Prehodne določbe

K 31. členu (nadaljevanje postopkov po uveljaviti zakona)

V tej prehodni določbi je določeno, da se postopki uresničevanja in varstva pravic dijakov ter vzgojnega ukrepanja, ki so se začeli pred začetkom uporabe tega zakona, dokončajo po predpisih, ki so veljali do začetka uporabe tega zakona, razen če so v nasprotju s tem zakonom.

K 32. členu (uskladitev internih aktov)

Prehodna določba nalaga šoli oziroma dijaškemu domu uskladitev internih aktov s tem zakonom do začetka uporabe tega zakona.

K 33. členu (uskladitev podzakonskih predpisov)

S to določbo je določeno, da se obstoječi podzakonski predpisi uskladijo s tem zakonom do začetka objave razpisa za vpis v srednješolsko izobraževanje za šolsko leto 2015/2016, in sicer v zvezi:

- s preizkusom nadarjenosti za vpis v določene programe (5. člen tega zakona oziroma 22.a člen zakona),
- s postopkom vpisa v srednješolsko izobraževanje (27. člen zakona),
- z merili za izbiro ob omejitvi vpisa za dijake s posebnimi potrebami (8. člena tega zakona oziroma 30. člen zakona) oziroma),
- s priznavanjem predhodnega izobraževanja (11. člen tega zakona oziroma 51. člen zakona),
- z bivanjem v dijaškem domu (18. člen tega zakona oziroma 59. člen zakona).

Te podzakonske predpise je treba uskladiti pred začetkom postopka vpisa v srednješolsko izobraževanje v šolsko leto 2015/2016, ki se začne v februarju koledarskega leta, zaradi tega ker vplivajo na vpisni oziroma izbirni postopek.

Prav tako je treba izdati nov pravilnik v zvezi s priznavanjem predhodno pridobljenega znanja dijaka (51. člen zakona oziroma 11. člena tega zakona), ki tudi vpliva na vpis kandidatov v srednješolsko izobraževanje.

K 34. členu (uveljavljanje pravic iz statusa)

S to določbo se določa uveljavljanje pravic iz statusa dijaka oziroma udeleženca izobraževanja odraslih in skupen obseg trajanja teh pravic za dijake oziroma udeležence izobraževanja odraslih, ki so pridobili status pred uveljavitvijo tega zakona.

Ne glede na osnovno pravilo, ki velja za na novo vpisane dijake po uveljavitvi tega zakona, ima dijak, ki je bil že vpisan v srednješolsko izobraževanje pred uveljavitvijo tega zakona, pravico dokončati izobraževanje v statusu dijaka, razen če ponavlja letnik ali prestopi v drug izobraževalni program.

K 35. členu (začetek uveljavitve in uporabe zakona)

Ta člen določa, da zakon začne veljati v običajnem roku uveljavitve, uporabljati pa naj bi se začel s 1. septembrom 2015, ko se začne šolsko leto 2015/2016, saj naj bi se do tedaj s tem zakonom uskladili vsi podzakonski akti in interni akti šol oziroma dijaških domov.

Določbe tega zakona, ki se začnejo uporabljati z uveljavitvijo tega zakona, se nanašajo na:

- pogoje vpisa dijakov tujcev (2. člen tega zakona),
- preizkus nadarjenosti za vpis v določene programe (5. člen tega zakona),
- merila za izbiro kandidatov s posebnimi potrebami (7. člen tega zakona),
- vpisni postopek (9. člen tega zakona),
- priznavanje predhodnega izobraževanja (11. člen tega zakona)
- bivanje v dijaških domovih (18. člen tega zakona),
- prekrške (30. člen tega zakona).

IV. ČLENI, KI SE SPREMINJAJO

2. člen (cilji)

Poklicno in strokovno izobraževanje ima nalogo, da:

- na mednarodno primerljivi ravni posreduje znanje, spretnosti in poklicne zmožnosti, ki so potrebne za opravljanje poklica in za nadaljnje izobraževanje,
- spodbuja vseživljenjsko učenje,
- izobražuje za trajnostni razvoj,
- razvija samostojno kritično presojanje in odgovorno ravnanje,
- razvija sposobnost za razumevanje in sporočanje v slovenskem jeziku na območjih, ki so opredeljena kot narodno mešana, pa tudi v italijanskem oziroma v madžarskem jeziku,
- spodbuja zavest o integriteti posameznika,
- razvija zavest o državni pripadnosti in narodni identiteti in vedenja o zgodovini Slovenije in njeni kulturi,
- vzgaja za odgovorno varovanje svobode, za strpno in miroljubno sožitje ter spoštovanje soljudi,
- razvija in ohranja lastne kulturne tradicije in seznanja z drugimi kulturami in civilizacijami,
- omogoča vključevanje v evropsko delitev dela,
- razvija pripravljenost za vzpostavljanje svobodne demokratične in socialno pravične države,
- vzbuja zavest odgovornosti za naravno okolje in lastno zdravje,
- razvija zavest o pravicah in odgovornostih človeka in državljana,
- razvija nadarjenosti in usposabljanje za doživljanje umetniških del in za umetniško izražanje.

7. člen (izobraževanje pod enakimi pogoji)

Državljeni oziroma državljanke (v nadaljnjem besedilu: državljani) Republike Slovenije in državljani drugih držav članic Evropske unije imajo pravico do poklicnega oziroma strokovnega izobraževanja pod enakimi pogoji.

Slovenci oziroma Slovenke (v nadaljnjem besedilu: Slovenci) brez slovenskega državljanstva se lahko poklicno oziroma strokovno izobražujejo pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije.

Slovenci brez slovenskega državljanstva po tem zakonu so potomci oziroma potomke staršev slovenske narodnosti do tretjega kolena v ravni črti.

Tuji državljani se lahko poklicno oziroma strokovno izobražujejo v Republiki Sloveniji pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije, kadar se izobražujejo po načelu vzajemnosti, sicer pa morajo plačati stroške izobraževanja.

V skladu z mednarodnimi pogodbami minister za vsako šolsko leto lahko določi število vpisnih mest za tuje državljane, ki se po načelu vzajemnosti poklicno oziroma strokovno izobražujejo.

8. člen (dijaki s posebnimi potrebami)

Poklicno in strokovno izobraževanje dijakov, ki imajo posebne potrebe, se zaradi posebne nadarjenosti ali zaradi motenj v duševnem razvoju, zaradi slepote ali slabovidnosti, gluhot ali naglušnosti, govorno-jezikovnih motenj, gibalne oviranosti, dolgotrajne bolezni, zaradi motenj vedenja osebnosti ali primanjkljajev na posameznih področjih učenja (v nadaljnjem besedilu: dijaki s posebnimi potrebami) organizira in izvaja v skladu s tem zakonom in posebnimi predpisi.

26. člen (poklicni tečaj)

V poklicni tečaj se lahko vključi, kdor je uspešno zaključil četrti letnik gimnazije ali zaključni letnik izobraževalnega programa za pridobitev srednje strokovne izobrazbe in izpolnjuje druge, z izobraževalnim programom določene pogoje.

29. člen (omejitev vpisa)

Število dijakov, ki jih šola vpiše v začetni letnik, se lahko za posamezno šolsko leto omeji, če je število prijavljenih kandidatov bistveno večje, kot so kadrovske in prostorske zmogljivosti šole.

Omejitve iz prejšnjega odstavka ne veljajo za kandidate s posebnimi potrebami, ki izpolnjujejo vse splošne in posebne vpisne pogoje in se vključujejo v izobraževanje v skladu z odločbo o usmeritvi.

Šola si mora k sklepu o omejitvi vpisa pridobiti soglasje ministra.

30. člen (merila za izbiro)

Pri izbiri kandidatov se upoštevajo njihovi učni uspehi v predhodnem izobraževanju, rezultati državnih tekmovanj v znanju ter znanja oziroma spretnosti, ki so pomembne za uspešno izobraževanje oziroma opravljanje določenega poklica.

Ob upoštevanju meril iz prejšnjega odstavka imajo prednost kandidati, ki imajo sklenjeno individualno učno pogodbo. Merila za izbiro kandidatov določi minister na predlog pristojnega strokovnega sveta.

46. člen (dijak srednje šole)

Kdor se vpiše v šolo, da bi se izobraževal po izobraževalnih programih za pridobitev poklicne oziroma srednje strokovne izobrazbe, je dijak.

51. člen (prestop)

Dijak ima med izobraževanjem pravico prestopiti v drugo šolo. Ravnatelj šole, v katero želi dijak prestopiti, določi, katere obveznosti mora opraviti, da bi lahko nadaljeval izobraževanje in roke, v katerih mora te obveznosti izpolniti. Pri tem se upoštevajo kreditne točke, ki si jih je dijak pridobil v predhodnem izobraževanju.

52. člen (ponavljanje)

Dijak, ki do konca šolskega leta ni opravil obveznosti iz izobraževalnega programa, lahko enkrat ponavlja letnik v istem izobraževalnem programu, nato pa lahko nadaljuje v izrednem izobraževanju.

V primeru iz prejšnjega odstavka lahko dijak v zaključnem letniku izpolni manjkajoče obveznosti tudi z opravljanjem izpitov.

53. člen (večkratno obiskovanje)

Ne glede na določbo 52. člena tega zakona ima dijak pravico večkrat obiskovati isti letnik, če zaradi bolezni in drugih utemeljenih razlogov, določenih v 49. členu tega zakona, ni izpolnil obveznosti iz izobraževalnega programa.

Ravnatelj šole lahko odloči, da dijak iz prejšnjega odstavka napreduje v naslednji letnik in mu določi pogoje, ki jih mora izpolniti.

54. člen (prekinitev izobraževanja)

Dijaku, ki je za več kot dve leti prekinil izobraževanje, ravnatelj določi pogoje za nadaljevanje in dokončanje izobraževanja, če se je izobraževalni program bistveno spremenil.

55. člen (pohvale, nagrade in priznanja)

Šola določi merila in postopek za podeljevanje pohval, nagrad in drugih priznanj dijakom.

56. člen (odgovornost dijakov in vzgojni ukrepi)

Za kršitev dolžnosti in za neizpolnjevanje obveznosti se po določbah tega zakona in splošnih aktov šole dijaku lahko izrečejo naslednji vzgojni ukrepi: opomin, ukor in izključitev iz šole, lahko pa se namesto njih izrečejo drugi ukrepi: pobotanje oziroma poravnava konflikta, poprava škodljivih posledic njegovega ravnanja, izvršitev nekega neobveznega dobrega dela oziroma naloge, izvršitev nalog in obveznosti izven načrtovanega časa (alternativni ukrepi), če se dijak s tem strinja.

Izključitev iz šole se lahko za najtežje kršitve dolžnosti oziroma za ponavljajoče se neizpolnjevanje obveznosti izreče največ za dve leti.

Podrobnejše določbe o odgovornostih dijakov, o postopku in načinu izrekanju vzgojnih ukrepov, o šolskem redu predpiše minister.

57. člen (posebne pravice dijakov)

Dijakom, ki se vzporedno izobražujejo, perspektivnim in vrhunskim športnikom in dijakom, ki se pripravljajo na mednarodna tekmovanja v znanju ali na drugih mednarodnih izobraževalnih ali kulturnih prireditvah ter izmenjavah, se lahko prilagodi opravljanje obveznosti iz izobraževalnega programa, na način, ki ga določi minister.

59. člen (bivanje v dijaškem domu)

Dijak, ki izpolnjuje predpisane pogoje, ima pravico bivanja v dijaškem domu. Pogoje in merila ter postopek sprejema v dijaški dom določi minister.

62. člen (redno in izredno izobraževanje)

Poklicno in strokovno izobraževanje se izvajata kot redno in kot izredno izobraževanje. Izredno se izobražuje, kdor je zaposlen ali ima status brezposelnega. Izredno se lahko izobražuje tudi, kdor je starejši od 16 let in je izgubil status dijaka.

V poklicnem tečaju se lahko dijak redno izobražuje samo enkrat.

64. člen (prilagajanje izrednega izobraževanja)

Šole oziroma izobraževalne organizacije, ki izvajajo izredno izobraževanje, v skladu z navodili ministra prilagajajo izobraževalne programe posameznemu dijaku, pri čemer upoštevajo dosežene kreditne točke oziroma predhodno pridobljeno znanje, ki se dokazuje z javno listino, oziroma neformalno pridobljeno znanje, ki se dokazuje z izpitom oziroma na drug način.

65. člen (pravice in dolžnosti v izrednem izobraževanju)

Kdor se izredno izobražuje in ni zaposlen oziroma nima statusa brezposelnega, ima enake pravice, določene z zakoni in drugimi predpisi, kot tisti, ki se redno izobražujejo.

Šole in druge izobraževalne organizacije zagotavljajo sredstva za izredno izobraževanje z zaračunavanjem prispevkov. Obseg financiranja izrednega izobraževanja iz državnega proračuna se določa v skladu zakonom, ki ureja izobraževanje odraslih, in s predpisi, ki urejajo aktivno politiko zaposlovanja.

69. člen (prilagojeno izvajanje izobraževalnih programov)

Šola dijaku s posebnimi potrebami, ki je usmerjen v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, v skladu z odločbo o usmeritvi prilagodi izvajanje izobraževalnega programa, zagotovi izvajanje ur dodatne strokovne pomoči in uporabo potrebne dodatne opreme ter v skladu z normativi in standardi oblikuje manj številčne oddelke.

70. člen (prilagojeni izobraževalni programi)

V prilagojenih izobraževalnih programih, ki omogočajo dijakom s posebnimi potrebami pridobitev enakovrednega izobrazbenega standarda, se lahko prilagodi predmetnik, organizacija, trajanje, način preverjanja in ocenjevanja znanja, napredovanje in časovna razporeditev pouka.

78. člen (varstvo pravic dijaka)

Če dijak meni, da so mu v šoli ali pri delodajalcu kršene njegove pravice pri izobraževanju oziroma praktičnem usposabljanju z delom, lahko pisno zahteva, da pristojni organ šole oziroma delodajalca kršitev odpravi oziroma izpolni svoje obveznosti.

Če pristojni organ šole oziroma delodajalec ne odpravi kršitve oziroma izpolni obveznosti, lahko dijak zahteva posredovanje pristojne inšpekcije, v skladu z zakoni, ki urejajo pristojnost posameznih inšpekcij.

79. člen (pristojni organ)

O pravicah in obveznostih dijaka, ki izhajajo iz izobraževanja v šoli in praktičnega izobraževanja, ki ga izvaja šola, odločajo strokovni organi šole v skladu s pristojnostmi, določenimi z zakoni in drugimi predpisi.

O pravicah in obveznostih dijaka, ki izhajajo iz praktičnega usposabljanja z delom, ki se izvaja pri delodajalcu, odloča delodajalec.

80. člen (komisija za varstvo pravic)

O zahtevi za varstvo pravic dijaka odloča komisija za varstvo pravic (v nadaljnjem besedilu: komisija).

Komisija ima tri člane, od katerih vsaj eden ni strokovni delavec te šole. Člane in predsednika komisije ter njihove namestnike imenuje svet šole na predlog ravnatelja.

Mandat komisije traja eno leto, od 1. oktobra do 30. septembra naslednjega leta. Ista oseba je lahko imenovana za člana komisije večkrat.

Če je član komisije odločal o isti zadevi na prvi stopnji, se mora v postopku varstva pravic pred komisijo izločiti. O izločitvi člana odloči predsednik komisije, o izločitvi predsednika komisije pa odloči svet šole.

81. člen (ugovor na oceno)

Dijak lahko v treh dneh po prejemu letnega spričevala, predloži ravnatelju šole ugovor zoper oceno. Ravnatelj mora v treh dneh imenovati komisijo, ki najkasneje v treh dneh ponovno oceni znanje dijaka. V komisijo mora imenovati vsaj enega člana, ki ni zaposlen v šoli.

Dijak lahko v treh dneh po seznanitvi z oceno pri zaključnem izpitu predloži ravnatelju šole obrazložen ugovor zaradi kršitve predpisanega postopka pri opravljanju izpita oziroma ugovor na oceno, če je prišlo do pisne oziroma računske napake pri pisnem delu izpita. Ravnatelj mora v treh dneh s sklepom ugotoviti utemeljenost ugovora. Če ugotovi, da je ugovor utemeljen, imenuje komisijo, ki ponovno oceni znanje dijaka.

Odločitev ravnatelja in ocena komisije sta dokončni.

82. člen (svet šole)

Ne glede na določbe 81. člena tega zakona, o zahtevi za varstvo pravic v zvezi s pridobitvijo oziroma izgubo statusa dijaka, odloča svet šole.

Svet šole odloči o zahtevi iz prejšnjega odstavka s tajnim glasovanjem, z večino članov vseh članov.

Zoper odločitev sveta je možno sprožiti upravni spor.

83. člen (postopek, način in roki odločanja)

Dijak lahko poda zahtevo za varstvo pravic v osmih dneh od dneva, ko je zvedel za kršitev, razen če je za posamezne primere na podlagi tega zakona določen drug rok. Zahtevo za varstvo pravic dijak ali njegov zakoniti oziroma pooblaščen zastopnik poda na zapisnik pri ravnatelju. Zahtevo za varstvo pravic se lahko pošlje tudi po pošti oziroma po elektronskih sredstvih komuniciranja.

Roki za odločanje o zahtevi za varstvo pravic dijaka se določijo v izvršilnih predpisih, v katerih se podrobneje urejajo posamezni postopki v zvezi z izobraževanjem, vendar morajo ti roki zagotoviti nemoteno uresničevanje pravic in obveznosti dijaka v izobraževalnem procesu.

Ravnatelj je dolžan najkasneje naslednji dan izročiti vlogo in druge podatke, potrebne za odločanje, organu, ki je pristojen za odločanje o njej, če za to ni sam pristojen.

V postopku odločanja o dijakovi zahtevi oziroma pravicah in obveznostih je pristojni organ dolžan:

- dijaku pomagati, da čim lažje in hitreje uveljavi svojo pravico,
- uporabiti tisti ukrep, ki je za dijaka ugodnejši, če se z njim doseže zakonit namen,
- skrbeti za to, da dijakovo nepoznavanje predpisov ni v škodo pravic, ki mu gredo po zakonu,
- ugotoviti resnično dejansko stanje in v ta namen ugotoviti vsa dejstva, ki so pomembna za zakonito in pravilno odločanje,
- preden odloči o zahtevi, dijaku dati možnost, da se izjavi o vseh dejstvih in okoliščinah, ki so pomembne za odločanje,
- postopek voditi hitro, v rokih, ki omogočajo dijaku uresničevanje njegovih pravic in obveznosti v zvezi izobraževanjem,
- kadarkoli popraviti očitne računske in druge napake v zvezi z uresničevanjem pravic dijaka v šolski dokumentaciji oziroma v izdanih sklepih oziroma šolskih listinah.

Pristojni organ o zahtevi za varstvo pravic dijaku izda pisni sklep, ki vsebuje izrek odločitve, obrazložitev in pravni pouk. Sklep se vroči dijaku, njegovemu zakonitemu zastopniku ali njegovemu pooblaščenemu zastopniku.

Odločitev se lahko izvrši z dnem dokončnosti sklepa.

85. člen (prekrški)

Z globo od 300.000 do 1.000.000 tolarjev se kaznuje za prekršek šola in s 30.000 tolarjev odgovorna oseba šole, če:

- ne upošteva soglasja ministra o obsegu vpisa (27. in 29. člen zakona),
- ne upošteva predpisanih meril za izbiro kandidatov v primeru omejitve vpisa (30. člen zakona),
- brez utemeljenih razlogov onemogoči prisotnost in sodelovanje dijaka pri vseh organiziranih oblikah vzgojno-izobraževalnega dela v šoli,
- dijaku ne izda predpisane šolske listine o uspehu.

Z globo 200.000 tolarjev se kaznuje za prekršek šola in z 20.000 tolarjev odgovorna oseba šole, če dijakov ne seznani z dokumenti in podatki v zvezi z organizacijo in izvedbo vzgojno-izobraževalnega dela, ki so nujni za nemoten potek vzgoje in izobraževanja oziroma uresničevanje pravic in obveznosti v izobraževanju.